

‘ΑΦΗΣΤΕ ΜΕ ΝΑ ΕΙΜΑΙ Ο ΕΑΥΤΟΣ ΜΟΥ’

Αυτές είναι οι μοναδικές κινούμενες εικόνες της Άννας Φρανκ.
Στο 1941 κινηματογραφήθηκε τυχαία όταν θα παντρευόταν η κόρη των γειτόνων.

Η ιστορία της ζωής της Άννας Φρανκ

‘Αφήστε με να είμαι ο εαυτός μου και τότε θα είμαι ικανοποιημένη,’ έγραψε η Άννα Φρανκ στο ημερολόγιο της στις 11 Απριλίου 1944. Όταν το έγραψε αυτό, είχαν περάσει ήδη δυο χρόνια από τότε που η Άννα και η οικογένειά της μπόρεσαν να κρυφτούν στο Άμστερνταμ. Μαινόταν ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και οι Κάτω Χώρες είχαν τεθεί υπό γερμανική κατοχή από το Μάιο 1940. Για να γλιτώσουν από τους Ναζί, η Άννα, η αδερφή της και οι γονείς της είχαν κρυφτεί στο Μυστικό Παράρτημα του γραφείου του πατέρα της.

Στο Μυστικό Παράρτημα, η Άννα ονειρευόταν να γίνει συγγραφέας και δημοσιογράφος μετά τον πόλεμο. Σκεφτόταν συχνά τον πόλεμο και τον κόσμο που την περιέβαλλε. Στις 15 Ιουλίου 1944, η Άννα έγραψε στο ημερολόγιο της: ‘Είναι δύσκολα τα πράγματα σε τέτοιες εποχές: ξυπνούν μέσα μας ιδανικά, όνειρα και πολύτιμες ελπίδες, που τις συντρίβει η σκληρή πραγματικότητα.’

Για τους Ναζί, η Άννα Φρανκ ήταν απλώς μια Εβραία. Χρησιμοποιούσαν τους φυλετικούς νόμους που είχαν θεσπίσει για να καθορίζουν ποιοι ήταν Εβραίοι και έπρεπε για αυτό το λόγο να στερηθούν το δικαίωμα να ζήσουν. Ο αντισημιτισμός των Ναζί οδήγησε στο Ολοκαύτωμα: τη δολοφονία έξι εκατομμυρίων Εβραίων ανδρών, γυναικών, και παιδιών. Η Άννα Φρανκ ήταν μια από αυτούς. Το πρώτο μέρος της έκθεσης επικεντρώνεται στη ζωή της.

Η δική μας εποχή είναι πολύ διαφορετική. Οι διαφορές μεταξύ του τότε και του τώρα είναι τεράστιες, αλλά οι διακρίσεις και ο αποκλεισμός δεν τελείωσαν με το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Στο δεύτερο μέρος της έκθεσης, νέοι άνθρωποι περιγράφουν πώς χειρίζονται αυτά τα ζητήματα.

1929 - 1933

Ο Όττο Φρανκ και η Έντιθ Χόλλαντερ παντρεύονται στις 12 Μαΐου 1925.

Η Άννελιες Μαρί Φρανκ

1

Στις 12 Ιουνίου 1929, η οικογένεια Φρανκ γιορτάζει: η Έντιθ και ο Όττο πλέουν σε πελάγη ευτυχίας λόγω της γέννησης της δεύτερης κόρης τους της Άννας (Άννελιες Μαρί). Οι Φρανκ είναι Εβραίοι και Γερμανοί. Ζούνε στα ήσυχια προάστεια της Φρανκφούρτης στη Γερμανία. Στη γειτονιά υπάρχουν πολλά παιδιά για να παίξει η Άννα και η κατά τρία χρόνια μεγαλύτερη αδερφή της, η Μαργκό. Ο Όττο και η Έντιθ είναι ευτυχισμένοι παρά τις ανησυχίες τους για την οικονομική κρίση στη χώρα τους.

Η Γερμανία έχει χάσει τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1914-1918). Με βάση τη Συνθήκη Ειρήνης των Βερσαλλιών, η Γερμανία χάνει μέρος της επικράτειας της και πρέπει να πληρώσει τεράστιες αποζημιώσεις στους νικητές. Αυτό επιφέρει αντίκτυπο και στην τράπεζα η οποία είναι οικογενειακή επιχείρηση του Όττο Φρανκ. Η κατάσταση επιδεινώνεται συνεχώς. Πολλοί Γερμανοί είναι άνεργοι και πικραμένοι. Ορισμένα πολιτικά κόμματα εκμεταλλεύονται αυτά τα αισθήματα πικρίας και δυσαρέσκειας. Ένα από αυτά τα κόμματα είναι και το Εθνικοσοσιαλιστικό Γερμανικό Εργατικό Κόμμα (NSDAP).

Στην ουρά στο γραφείο εργασίας στο Αννόβερο, 1932. Στο Φεβρουάριο 1932, περισσότεροι από 6 εκατομμύρια Γερμανοί (20%) είναι άνεργοι.

Ο Όττο Φρανκ με τη Μαργκό και την Άννα, 1931.

Εξιλαστήρια θύματα

2

Ο Όττο και η Έντιθ Φρανκ ανησυχούν πολύ για την πολιτική κατάσταση. Από το 1932 κιόλας βλέπουν μέλη των Ες-Α, των ταγμάτων εφόδου του NSDAP, να παρελαύνουν στους δρόμους της Φρανκφούρτης, τραγουδώντας "Όταν θα ρέει εβραϊκό αίμα από το μαχαίρι..." Το NSDAP μισεί τους Εβραίους και τους μετατρέπει σε εξιλαστήρια θύματα. Ο αρχηγός του κόμματος, Αδόλφος Χίτλερ, και οι ακόλουθοι του ρίχνουν στους Εβραίους της Γερμανίας το φταίξιμο για όλα τα προβλήματα της χώρας, όπως, για παράδειγμα, τα ψηλά ποσοστά ανεργίας και την ήττα στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Σύμφωνα με τους Ναζί, όλα τα προβλήματα θα λυθούν όταν οι Εβραίοι φύγουν από τη Γερμανία.

Το βιβλίο του Χίτλερ, *Mein Kampf* ("Ο Αγώνας Μου"), που εκδόθηκε στο 1925, δείχνει ξεκάθαρα τον αντισημιτισμό του (μισός για τους Εβραίους). Ο αντισημιτισμός δεν είναι ένα καινούργιο φαινόμενο, υπάρχει εδώ και αιώνες, και όχι μόνο στη Γερμανία. Επιπρόσθετα, ο Χίτλερ και οι οπαδοί του δεν θέλουν απλώς να επανακτήσουν τα εδάφη που χάθηκαν μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά και να επεκταθούν προς τα ανατολικά. Ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης και του αντισημιτισμού, ο Όττο και η Έντιθ αρχίζουν να σκέφτονται σοβαρά ότι πρέπει να φύγουν από τη χώρα τους. Πού να πάνε όμως; Και πώς θα κτίσουν τη ζωή τους σε μια νέα χώρα;

Μέλη των Ες-Α (SA - Sturmabteilung = Τάγματα Εφόδου) που παρελαύνουν στους δρόμους του Βερολίνου, 1932.

Η Άννα, Έντιθ και Μαργκό Φρανκ, 10 Μαρτίου 1933.

Εγκαταλείποντας τη Γερμανία

3

Πολλοί Γερμανοί εμπιστεύονται το Χίτλερ και στη συνέχεια το NSDAP με την ελπίδα ότι θα τους λύσουν όλα τους τα προβλήματα. Στις εκλογές του Ιουλίου και Νοεμβρίου 1932, το NSDAP βγαίνει πρώτο κόμμα. Στις 30 Ιανουαρίου 1933, ο Πρόεδρος φον Χίντεμπουργκ διορίζει τον Αδόλφο Χίτλερ Καγκελάριο, αρχηγό της γερμανικής κυβέρνησης. Η Γερμανία τώρα διακυβερνάται από το μίσος.

Εκείνη τη χρονιά, στις 30 Ιανουαρίου, ο Όττο και η Έντιθ επισκέπτονται κάποιους γνωστούς. Ακούνε την ανακοίνωση από το ραδιόφωνο ότι ο Χίτλερ διορίστηκε Καγκελάριος. Ο οικοδεσπότης τους δεν έχει επίγνωση του κινδύνου: 'Για να δούμε τι μπορεί να κάνει αυτός!', λέει. Ο Όττο δεν ξέρει τι να πει, και η Έντιθ είναι έντρομη. Λίγους μήνες μετά, διαμορφώνουν το σχέδιο τους για εγκατάλειψη της Γερμανίας.

Ο Χίτλερ διορίστηκε Καγκελάριος και χαιρετά τα ενθουσιώδη πλήθη στο Βερολίνο, 30 Ιανουαρίου.

1933 - 1938

Η Άννα και η Μαργκό, Οκτώβριος 1933.

Η φυγή στην Ολλανδία

4

Στο καλοκαίρι του 1933, ο Όττο Φρανκ φεύγει μόνος του για τις Κάτω Χώρες. Με τη βοήθεια του κουνιάδου του, Έριχ Ελίας, έχει την ευκαιρία να ξεκινήσει μια επιχείρηση στο Άμστερνταμ: την Ορεκτα, η οποία πωλεί πηκτίνη για την κατασκευή μαρμελάδας. Η Έντιθ μένει με τη Μαργκό και την Άννα στο σπίτι της μητέρας της στο Άαχεν, κοντά στα ολλανδικά σύνορα. Ταξιδεύει συχνά στο Άμστερνταμ για να βρει σπίτι για να μείνουν. Στα τέλη του 1933, η Έντιθ βρίσκει ένα διαμέρισμα στην Merwedeplein, μια νέα περιοχή κατοικιών στο νότιο τμήμα του Άμστερνταμ. Η Μαργκό έρχεται στην Ολλανδία στο Δεκέμβριο και η Άννα στο Φεβρουάριο 1934. Από συγγενείς, φίλους και τα μέσα ενημέρωσης, ο Όττο και η Έντιθ παρακολουθούν τις εξελίξεις στη ναζιστική Γερμανία.

Με τη στήριξη μεγάλου τμήματος του γερμανικού πληθυσμού, πολύ γρήγορα οι Ναζί μετατρέπουν τη Δημοκρατία της Βαϊμάρης σε δικτατορία. Δεν ανέχονται οποιεσδήποτε αντίθετες απόψεις και συλλαμβάνουν χιλιάδες πολιτικούς αντιπάλους, τους οποίους φυλακίζουν σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Πολλοί από αυτούς θα σκοτωθούν σε αυτά τα στρατόπεδα. Από τις 14 Ιουλίου 1933, το NSDAP είναι το μοναδικό πολιτικό κόμμα – όλα τα υπόλοιπα κόμματα κηρύσσονται παράνομα. Ιδρύεται μια ειδική οργάνωση νέων για αγόρια και κορίτσια: η Hitlerjugend (Νεολαία του Χίτλερ).

Στις 10 Μαΐου 1933, υποστηρικτές του NSDAP, πολλοί από τους οποίους είναι φοιτητές, καίνε βιβλία Εβραίων συγγραφέων και πολιτικών αντιπάλων στο Βερολίνο. Το ίδιο συμβαίνει και σε πολλές άλλες γερμανικές πόλεις.

Στις αρχές του 1934, η Άννα πηγαίνει σε νηπιαγωγείο Montessori. Μαζί της φοιτούν και άλλα Εβραίοπουλα που έφυγαν από τη Γερμανία των Ναζί.

Ένα νέο σπίτι

5

Ο Όττο εργάζεται πολλές ώρες στην εταιρεία του, η Έντιθ έχει την ευθύνη για το σπίτι και τη φροντίδα των παιδιών. Η Μαργκό και η Άννα πηγαίνουν σε ολλανδικό σχολείο και γρήγορα κάνουν νέους φίλους. Δε δυσκολεύονται να μάθουν τη νέα γλώσσα. Ο Όττο και η Έντιθ αισθάνονται ελεύθεροι στο Άμστερνταμ αλλά ανησυχούν για τους συγγενείς που άφησαν πίσω τους στη Γερμανία.

Μετά τον Απρίλιο 1933, αργά αλλά σταθερά οι Ναζί αφαιρούν τα δικαιώματα των Εβραίων. Απολύονται οι Εβραίοι εκπαιδευτικοί και δημόσιοι υπάλληλοι. Στο Σεπτέμβριο 1935, οι Ναζί κάνουν χρήση επίσημων φυλετικών νόμων για να αποφασίσουν ποιος είναι 'Εβραίος', με σκοπό να καθορίσουν ότι οι Εβραίοι έχουν λιγότερα δικαιώματα, και ότι Εβραίοι και μη-Εβραίοι απαγορεύεται πια να παντρεύονται μεταξύ τους ή να έχουν σχέσεις. Οι Γερμανοεβραίοι καθίστανται πολίτες δεύτερης κατηγορίας στην ίδια τους τη χώρα.

Σχολική τάξη στη Γερμανία, 1938.

Η Άννα σε θερινή κατασκήνωση για τα παιδιά της πόλης, στο Λάρεν, κοντά στο Άμστερνταμ.

Δραματικά νέα

6

Ύστερα από μια δύσκολη αρχή, η εταιρεία του Όττο Φρανκ αρχίζει να πηγαίνει καλά. Στο 1937, ο Χέρμαν Βαν Πελς, επίσης Εβραίος, μεταναστεύει στις Κάτω Χώρες με την οικογένεια του. Στη Γερμανία, ο Βαν Πελς διατηρούσε εταιρεία τροφίμων και κρεάτων. Ο Όττο Φρανκ τον προσλαμβάνει και ανοίγει μια δεύτερη εταιρεία, την Rectacon. Στα τέλη του 1938, λαμβάνουν δραματικά νέα από τη ναζιστική Γερμανία. Κατά τη διάρκεια της νύχτας από 9 προς 10 Σεπτεμβρίου, πραγματοποιείται μια έκρηξη βίας εναντίον των Εβραίων. Σε αυτή την Kristallnacht (νύχτα σπασμένου γυαλιού) οι Ναζί δολοφονούν πάνω από εκατό Εβραίους και φυλακίζουν 30.000 Εβραίους σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Ένας από αυτούς είναι και ο θείος της Άννας, Βάλτερ. Καίγονται πάνω από 1400 συναγωγές και καταστρέφονται χιλιάδες καταστήματα που ανήκουν σε Εβραίους.

Πολλοί Εβραίοι πολίτες της ναζιστικής Γερμανίας τρέμουν για τη ζωή τους. Θέλουν να φύγουν όσο το δυνατό γρηγορότερα, αλλά οι περισσότερες χώρες δέχονται μόνο περιορισμένο αριθμό προσφύγων ή εφαρμόζουν αυστηρές προϋποθέσεις για να τους επιτραπεί η είσοδος. Ο θείος Βάλτερ απελευθερώνεται λίγο καιρό μετά τη σύλληψη του. Όπως και ο αδερφός του, Ιούλιος, καταφέρνει να φύγει για τις Ηνωμένες Πολιτείες μέσω Ολλανδίας. Η γιαγιά Χολλάντερ έρχεται στο Άμστερνταμ στο Μάρτιο 1939 και μένει με την κόρη και το γαμπρό της. Δεν υπάρχουν πια κοντινοί συγγενείς της Έντιθ Φρανκ στη ναζιστική Γερμανία. Η μητέρα του Όττο και η αδερφή του Ελέν έχουν πάει στην Ελβετία, ο αδερφός του, Ρόμπερτ είναι στο Λονδίνο και ο αδερφός του Χέρμπερτ βρίσκεται στο Παρίσι.

Η καίομενη συναγωγή του Ober-Ramstadt (Γερμανία), 10 Νοεμβρίου 1938.

1939 - 1940

Η Άννα Φρανκ, 1939.

Πόλεμος!

7

Στην 1 Σεπτεμβρίου 1939, ο Όττο και η Έντιθ άκουσαν τα άσχημα νέα: ο γερμανικός στρατός εισέβαλε στην Πολωνία. Η Γαλλία και η Μεγάλη Βρετανία κηρύσσουν τον πόλεμο εναντίον της ναζιστικής Γερμανίας αμέσως αλλά δεν προσφέρουν στρατιωτική βοήθεια. Τα ρωσικά στρατεύματα εισβάλλουν στην Πολωνία από τα ανατολικά. Η Σοβιετική Ένωση και η Ναζιστική Γερμανία μοιράζονται την Πολωνία με βάση μια μυστική συνθήκη. Ο Όττο και η Έντιθ αναρωτιούνται κατά πόσο η Ολλανδία θα διατηρήσει την ουδετερότητα της. Για πόσο θα είναι ασφαλείς στο Άμστερνταμ; Θα προλάβουν να φύγουν;

Ακόμα και πριν κηρυχθεί ο πόλεμος ο Όττο Φρανκ είχε αποπειραθεί να φύγει από τις Κάτω Χώρες με την οικογένεια του. Στο 1937, οι προσπάθειες του να ιδρύσει επιχείρηση στη Μεγάλη Βρετανία απέτυχαν. Στο 1938, ο Όττο έκανε αίτηση στο αμερικανικό προξενείο στο Ρότερνταμ για να μεταναστεύσει στις Ηνωμένες Πολιτείες, και από τον Απρίλιο 1941 καταβάλλει αγωνιώδεις προσπάθειες να μεταναστεύσει στις ΗΠΑ με τη βοήθεια του παλιού συμφοιτητή του Νείθαν Στράους, και των Ιούλιο και Βάλτερ Χόλλαντερ. Σε αυτό το σημείο αυτή η επιλογή παραμένει ανοικτή μια και οι ΗΠΑ δεν έχουν ακόμα εμπλακεί στον πόλεμο.

Γερμανοί στρατιώτες αγναντεύουν τα απομεινάρια μιας πολωνικής στρατιωτικής φάλαγγας μετά από επίδρομή από γερμανικά αεροσκάφη, 20 Σεπτεμβρίου 1939.

Μια σχολική φωτογραφία από το 1940 της Άννας με τη δασκάλα της και δυο συμμαθήτριες της. Από αριστερά προς δεξιά: η Μάρθα βαν ντεν Μπεργκ, η δασκάλα Μαργκαρέτα Γκόντρον, η Άννα και η Ρέλα Σαλομον.

‘Ποτέ ασφαλείς’

8

Ο Όττο και η Έντιθ ελπίζουν ότι οι Κάτω Χώρες θα παραμείνουν ουδέτερες – όπως έγινε κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο ολλανδικός πληθυσμός δε γνωρίζει για τις φοβερές και εκτεταμένες βαρβαρότητες που διαπράχθηκαν στην Πολωνία. Στην άνοιξη του 1940, η Μαργκό και η Άννα αλληλογραφούν με φίλες στην Αμερική. Στις 27 Απριλίου 1940, η Μαργκό γράφει στη φίλη της Μπέτυ Ανν Βαγκνερ: ‘Ακούμε συχνά ραδιόφωνο καθότι οι καιροί είναι συναρπαστικοί. Είμαστε μικρή χώρα και έχουμε σύνορα με τη Γερμανία κι έτσι δε νιώθουμε ποτέ ασφαλείς.’

Κατά τους πρώτους μήνες του πολέμου, οι ειδικές μονάδες των Ες-Ες - οι Einsatzgruppen εκτελούν περισσότερους από 60.000 – συχνά επιφανείς- πολίτες στην Πολωνία. Οι Ναζί αναγκάζουν τους Εβραίους κατοίκους της κατεχόμενης Πολωνίας να ζουν σε ειδικά γκέτο, με μεγάλο συνωστισμό, κακές συνθήκες υγιεινής και ελάχιστη τροφή. Πεθαίνουν χιλιάδες άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Αργότερα, εκατοντάδες χιλιάδες Πολωνοί Εβραίοι απελαύνονται από τα γκέτο σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως και εξόντωσης, όπου θα δολοφονηθούν.

Απέλαση Εβραίων από μονάδα Ες-Ες (Einsatzgruppe) η οποία αποτελείται από μέλη της Ασφάλειας (Sicherheitsdienst (SD)) και αξιωματικούς της αστυνομίας, Πολωνία, Σεπτέμβριος 1939.

Η Άννα, Μάιος 1940.

Παγιδευμένοι...

9

Στις 10 Μαΐου 1940, ο εφιάλτης του Όττο και της Έντιθ γίνεται πραγματικότητα: Γερμανοί στρατιώτες περνούν τα ολλανδικά σύνορα. Οι μάχες μεταξύ του γερμανικού και του ολλανδικού στρατού διαρκούν πέντε μέρες. Η Βασίλισσα Βιλελμίνη, μέλη της Βασιλικής Οικογένειας και ολόκληρο το υπουργικό συμβούλιο διαφεύγουν στο Λονδίνο. Μετά το βομβαρδισμό του κέντρου της πόλης του Ρότερνταμ, τελειώνουν οι μάχες: η διοίκηση του ολλανδικού στρατού παραδίδεται. Οι Κάτω Χώρες βρίσκονται τώρα υπό κατοχή.

Η Άννα και η Μαργκό πηγαίνουν στο σχολείο σα να μην έχει αλλάξει τίποτα. Στον Οκτώβριο 1940, οι Εβραίοι επιχειρηματίες αναγκάζονται να εγγράψουν τις εταιρείες τους με τις γερμανικές αρχές και από την άνοιξη 1941, δεν τους επιτρέπεται πια να διατηρούν δικές τους εταιρείες. Ο Όττο Φρανκ κατορθώνει να κρατήσει την εταιρεία του μακριά από τα χέρια των Γερμανών παραιτούμενος των συμφερόντων του και μεταβιβάζοντας την ιδιοκτησία στον υπάλληλο του, Γιοχάννες Κλάιμαν. Για την Rectacon, ιδρύει αντικαταστάτρια εταιρεία, διορίζοντας τον υπάλληλο του, Βίκτωρα Κούγκλερ διευθυντή και τον Γιαν Γκίες, σύζυγο της υπαλλήλου του, Μίεπ Γκίες, ως επίτροπο. Ο Όττο Φρανκ συνεχίζει να ασχολείται με τις δυο εταιρείες από τα παρασκήνια.

Γερμανοί στρατιώτες εισέρχονται στο ερειπωμένο κέντρο του Ρότερνταμ, Μάιος 1940.

1941 - 1942

Η Άννα (δεύτερη από αριστερά) στο Vondelpark στο Άμστερνταμ, χειμώνας 1940-1941. Το πατινάζ είναι το μεγάλο της πάθος. Αυτή είναι η μοναδική φωτογραφία που έχει σωθεί με την Άννα στις παγοδρομίες.

‘Απαγορεύεται η είσοδος για Εβραίους’

10

Στο 1941, η ατμόσφαιρα στις κατεχόμενες Κάτω Χώρες γίνεται ολοένα και πιο ζοφερή. Ακολουθούν μάχες μεταξύ Ολλανδών Εθνικοσοσιαλιστών και Εβραίων. Στο Φεβρουάριο 1941 σκοτώνεται ένας Ολλανδός Ναζί σε μια τέτοια διαμάχη. Ύστερα από λίγο, οι Γερμανοί συλλαμβάνουν 421 Εβραίους στη διάρκεια επιδρομής στο Άμστερνταμ. Πολίτες του Άμστερνταμ κατεβαίνουν σε απεργίες διαμαρτυρόμενοι για αυτά που συμβαίνουν. Έπειτα από δυο μέρες, οι Γερμανοί διαλύουν την απεργία με τη βία. Στο 1941 επεκτείνεται ο πόλεμος. Στις 22 Ιουνίου 1941, η ναζιστική Γερμανία επιτίθεται στη Σοβιετική Ένωση. Γερμανικά στρατεύματα κατακτούν μεγάλα τμήματα της Σοβιετικής Ένωσης, αλλά στο φθινόπωρο του 1941, η ρωσική λάσπη επιβραδύνει την προέλαση των Γερμανών.

Μετά τις θερινές διακοπές του 1941, οι Ναζί υποχρεώνουν τους Εβραίους μαθητές να φοιτήσουν σε ξεχωριστά σχολεία. Η Άννα και η Μαργκό πηγαίνουν στο Εβραϊκό Λύκειο που ιδρύθηκε για αυτό το σκοπό. Οι Ναζί εντείνουν την απομόνωση των Εβραίων στην Ολλανδία. Στο φθινόπωρο του 1941 όλο και περισσότερα μέρη φέρουν την ένδειξη Voor Joden verboden (‘Απαγορεύεται η είσοδος σε Εβραίους’) - για παράδειγμα, κινηματογράφοι, πάρκα και βιβλιοθήκες. Απαγορεύεται στους Εβραίους να συμμετέχουν σε αθλήματα δημοσίων ή να ανήκουν σε αθλητικά σωματεία. Και ως αποτέλεσμα, προς μεγάλη της λύπη, στο χειμώνα του 1941-1942, η Άννα δεν μπορεί πια να κάνει παγοδρομίες. Οι γονείς της έχουν και αυτοί τις ανησυχίες τους. Όταν η Ιαπωνία, σύμμαχος της ναζιστικής Γερμανίας, επιτίθεται στον αμερικανικό στόλο κοντά στο Pearl Harbor (Χαβάη) στις 7 Δεκεμβρίου 1941, η Αμερική κηρύσσει αμέσως τον πόλεμο εναντίον της ναζιστικής Γερμανίας. Με αυτό τον τρόπο ματαιώνονται οι προσπάθειες του Όττο και της Έντιθ να μεταναστεύσουν στις ΗΠΑ.

Γερμανός στρατιώτης φρουρεί Εβραίους που συνελήφθησαν κατά το πρώτο μάζωμα στο Άμστερνταμ, 22 Φεβρουαρίου 1941. Οι άντρες απελαύνονται στο στρατόπεδο συγκεντρώσεως του Μαουτχάουζεν. Ελάχιστοι θα επιβιώσουν.

Αυτό είναι το ημερολόγιο που πήρε η Άννα στα δέκατα τρίτα γενέθλια της.

Ένα ημερολόγιο

11

Στις 12 Ιουνίου 1942 η Άννα γίνεται δεκατριών ετών. Ήθελε πάρα πολύ να έχει ένα ημερολόγιο και την άφησαν να επιλέξει η ίδια αυτό που θέλει. Η Άννα ενθουσιάζεται και αρχίζει να γράφει αμέσως. Λίγες εβδομάδες μετά, παίρνει την έκθεση της από το σχολείο. Η Άννα είναι αρκετά ικανοποιημένη παρόλο που κόπηκε στην άλγεβρα. Γράφει ότι η έκθεση της Μαργκό είναι 'εξαιρετική όπως πάντα'. Ξεκινούν οι καλοκαιρινές διακοπές για την Άννα και τη Μαργκό. Οι γονείς ανησυχούν: υπάρχουν φήμες ότι όλοι οι Εβραίοι θα σταλούν σε στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας στη ναζιστική Γερμανία.

Οι Ναζί καταστρώνουν ένα μυστικό σχέδιο να εξοντώσουν όλους τους Εβραίους της Ευρώπης. Ήδη από τον Σεπτέμβριο 1941, οι Ναζί κάνουν χρήση του Zyklon-B, ενός δηλητηριώδους αερίου, για να σκοτώσουν τους πρώτους Ρώσους αιχμαλώτους. Από τον Οκτώβριο 1941, οι Ναζί ξεκινούν να απελαύνουν ομάδες Εβραίων από τη Γερμανία προς ανατολικά σημεία, όπου οι περισσότεροι θα εκτελεστούν. Στις 20 Ιανουαρίου 1942, υψηλά ιστάμενοι Ναζί αξιωματούχοι συναντιούνται σε μια έπαυλη στη λίμνη Βανζέε στο Βερολίνο. Επεξεργάζονται το σχέδιο του Χίτλερ για την εξόντωση όλων των Εβραίων στην Ευρώπη.

Εβραίοπουλα παρακολουθούν παράσταση στο Άμστερνταμ, 1943. Από τις 3 Μαΐου 1942, όλοι οι Εβραίοι άνω των έξι ετών πρέπει να φορούν ένα κίτρινο Άστρο του Δαβίδ με τη λέξη Jood (Εβραίος) ραμμένο στα ρούχα τους.

Η Μαργκό Φρανκ, Δεκέμβριος 1941.

Η κλήση

12

Στην Κυριακή 5 Ιουλίου 1942 έρχεται στην πόρτα ένας αστυνομικός με επίσημη κλήση για τη Μαργκό Φρανκ. Θα πρέπει να παρουσιαστεί στις αρχές και να σταλεί για να εργαστεί στη ναζιστική Γερμανία. Εκείνη την ημέρα εκατοντάδες Εβραίοι κάτοικοι του Άμστερνταμ λαμβάνουν την ίδια κλήση. Στον Όττο και την Έντιθ γεννιούνται υποψίες. Δεν αφήνουν τη Μαργκό να φύγει και αποφασίζουν να βρουν κάπου να κρυφτούν την επόμενη μέρα. Η Μαργκό και η Άννα πρέπει να μαζέψουν τα πράγματα τους. Ένα από τα πρώτα πράγματα που μαζεύει η Άννα είναι το ημερολόγιο της. Δε γνωρίζει πού θα είναι η κρυψώνα τους...

Ο Όττο και η Έντιθ ετοίμασαν στα κρυφά ο μια κρυψώνα στο άδειο μέρος – το Παράρτημα- του υποστατικού της εταιρείας. Αφήνουν χώρο και για την οικογένεια Βαν Πελς. Από την άνοιξη ο Όττο είχε ρωτήσει τους υπαλλήλους αν θα τον βοηθούσαν σε περίπτωση που θα έπρεπε να κρυφτεί μαζί με την οικογένεια του. Οι Μίεπ Γκίες, Γιοχάννες Κλάιμαν, Βίκτορ Κούγκλερ και Μπεπ Βόσκοιλ υποσχέθηκαν αμέσως να βοηθήσουν, παρόλο που γνώριζαν ότι η τιμωρία για την παροχή βοήθειας σε Εβραίους ήταν αυστηρή. Μαζί με τον Γιοχάννες Κλάιμαν και τον αδερφό του, Βίλυ, ο Όττο μετέφερε τρόφιμα, έπιπλα και άλλα χρειώδη, όπως κρεβάτια και στρώματα, στην κρυψώνα. Το μυστικό αποκαλύφθηκε και στον Γίochαν Βόσκοιλ, τον πατέρα της Μπεπ, ο οποίος εργαζόταν στην αποθήκη. Κανένα άλλο μέλος του προσωπικού της αποθήκης δεν ενημερώθηκε.

Συλληφθέντες Εβραίοι περιμένουν στο Άμστερνταμ να έρθει το τρένο για το διαμετακομιστικό σταθμό στο Βέστερπορκ (βόρειοανατολικά του Άμστερνταμ). Πολλοί Εβραίοι πιστεύουν ότι θα πάνε πραγματικά σε στρατόπεδα εργασίας και ότι θα βρουν τρόπο να επιβιώσουν.

1942 - 1944

Μια περιστρεφόμενη βιβλιοθήκη κρύβει το πέρασμα προς το Μυστικό Παράρτημα ή τα Μυστικά Δωμάτια.

Το κρησφύγετο

13

Στις 6 Ιουλίου 1942, η οικογένεια Φρανκ κρύβεται στο παράρτημα του επαγγελματικού υποστατικού του Όττο Φρανκ. Μια βδομάδα αργότερα, έρχεται και ο Χέρμαν βαν Πελς, η σύζυγος του Αουγκούστε και ο γιος τους Πίτερ. Στο Νοέμβριο αποφασίζουν ότι υπάρχει χώρος για άλλο ένα άτομο, και μπαίνει στο κρησφύγετο ο Φριτζ Φέφερ, φίλος της οικογένειας Φρανκ. Τους πληροφορεί πόσο φίλοι της οικογένειας έχουν συλληφθεί. 'Λυπήθηκα τόσο πολύ που άκουσα αυτά όλα που μας είπε, έγραψε η Άννα στο ημερολόγιο της. Νιώθει ένοχη που βρίσκεται σε ασφαλή κρησφύγετο, ενώ οι φίλοι της είναι στα χέρια των πιο βάνουσων εκτελεστών που έζησαν ποτέ!'

Εκατοντάδες Εβραίοι που λαμβάνουν τις κλήσεις δεν παρουσιάζονται στις αρχές. Οι Γερμανοί απαντούν με ομαδικές συλλήψεις: αποκλείονται δρόμοι ή ολόκληρα τετράγωνα και διεξάγονται συστηματικές έρευνες. Απομακρύνονται οι Εβραίοι κάτοικοι. Συχνά βοηθούν και Ολλανδοί αστυνομικοί σε αυτές τις ομαδικές συλλήψεις. Επιπρόσθετα λειτουργεί και μια ομάδα περίπου πενήντα 'κυνηγών επ' αμοιβή' – η διαβόητη φάλαγγα Henneicke, οι οποίοι επιδίδονται στην αναζήτηση κρυμμένων Εβραίων. Μεταξύ Μαρτίου και Σεπτεμβρίου 1943, εντοπίζουν και συλλαμβάνουν 8000-9000 Εβραίους. Συνήθως λαμβάνουν μια αμοιβή για κάθε Εβραίο που συλλαμβάνουν.

Μια ομαδική σύλληψη στο Άμστερνταμ, Μάιος 1943. Στη διάρκεια αυτής της ομαδικής σύλληψης, οι Ναζί και οι μπράβοι τους συλλαμβάνουν 3000 Εβραίους. Αυτή η φωτογραφία τραβήχτηκε παράνομα από τον H.J. Wijnne.

Το κρησφύγετο

Μακέτα σε κλίμακα των γραφείων του Όττο Φρανκ στην Πρίνσεγκραχτ 263 στο Άμστερνταμ. Το κρησφύγετο είναι στο Παράρτημα του κτηρίου. Τα άτομα που βοηθούσαν τους Φρανκ φροντίζουν όπως η εταιρεία συνεχίσει να λειτουργεί και φροντίζουν τα κρυμμένα άτομα. Φυσικά, δε γίνεται να αφήσουν να μαθευτεί το παραμικρό.

Ο Γιόχαν Βόσκουιλ, ο πατέρας της Μπεπ, εργάζεται στις αποθήκες. Είναι το μόνο μέλος του προσωπικού στις αποθήκες που γνωρίζει για τα άτομα στη σοφίτα, και τους προσφέρει πολύτιμη στήριξη. Παρακολουθεί τους άλλους υπαλλήλους και κατασκευάζει τη βιβλιοθήκη που κρύβει το πέρασμα προς τα Μυστικά Δωμάτια. Στο καλοκαίρι του 1943 αρρωσταίνει σοβαρά. Η Άννα το θεωρεί 'καταστροφή' όταν ο Γιόχαν Βόσκουιλ δεν είναι πια εκεί.

Οι χώροι της επιχείρησης

- 1 Αποθήκη
- 2 Κουζίνα εταιρείας
- 3 Πόρτα προς το ιδιωτικό γραφείο του Όττο Φρανκ
- 4 Γραφείο Βίκτορ Κούγκλερ
- 5 Γραφείο Γιохάννες Κλάιμαν, Μίεπ Γκίες και Μπεπ Βόσκουιλ
- 6 Αποθηκευτικός χώρος
- 7 Σοφίτα
- 8 Το πλατύσκαλο με την περιστρεφόμενη βιβλιοθήκη που οδηγεί στα Μυστικά Δωμάτια

Τα Μυστικά Δωμάτια

- 9 Πλυσταριό
- 10 Το δωμάτιο των Όττο, Έντιθ και Μαργκό Φρανκ
- 11 Το δωμάτιο που η Άννα Φρανκ μοιράστηκε με τον Φριτζ Φέφερ
- 12 Κοινόχρηστο καθιστικό και τραπεζαρία, το βράδυ κρεβατοκάμαρα Χέρμαν και Αουγκούστ βαν Πελς
- 13 Το δωμάτιο του Πέτερ βαν Πελς
- 14 Πατάρι
- 15 Σοφίτα

'Η Μπεπ φρόντιζε για το ψωμί και το γάλα. Οι Κούγκλερ και Κλάιμαν φρόντιζαν γενικά τις καταστάσεις και έφερναν βιβλία και περιοδικά για τους ενοίκους της κρυψώνας. Δικό μου καθήκον ήταν να τους φέρνω λαχανικά και κρέας.'

Μίεπ Γκίες

'Ο κ Γκίες και ο κ Κλάιμαν αγόραζαν για μας δελτία τροφίμων στη μαύρη αγορά, και όταν κάποια στιγμή μας σώθηκαν τα χρήματα, πουλούσαν κάποια κοσμήματα μας. Επιπρόσθετα, ο κ Κούγκλερ πουλούσε μπαχαρικά χωρίς να καταγράφει τις πωλήσεις για να χρηματοδοτεί τις καθημερινές μας ανάγκες.'

Όττο Φρανκ, 1971

'Και πρέπει να κάνουμε ησυχία για να μη μας ακούνε από κάτω.'

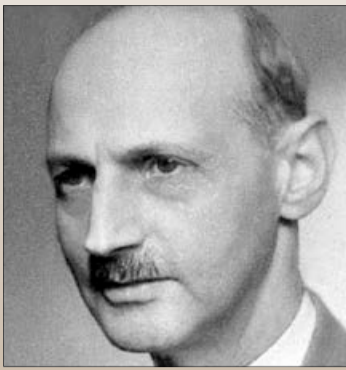
Άννα Φρανκ, Το Ημερολόγιο ενός Νεαρού Κοριτσιού', 11 Ιουλίου, 1942

'Πιστέψτε με, όταν είσαι κλεισμένος κάπου για ενάμιση χρόνο, μερικές φορές δεν το αντέχεις. Όμως δεν μπορείς να αγνοείς τα αισθήματα σου, όσο άδικο ή αγάριστα κι αν φαίνονται αυτά. Λαχταρώ να καβαλήσω ποδήλατο, να χορέψω, να σφυρίσω, να δω τον κόσμο, να νιώσω νέα και να ξέρω ότι είμαι ελεύθερη, αλλά δεν μπορώ να το κάνω αυτό.'

Άννα Φρανκ Το Ημερολόγιο ενός Νεαρού Κοριτσιού', Anne Frank, 24 Δεκεμβρίου 1943

'Κανείς δεν μπορεί να φανταστεί τι σήμαινε για μας η αφοσίωση των τεσσάρων υπαλλήλων μου, η φίλια και υποστήριξη που μας έδειξαν και η τόσο μεγάλη αυτοθυσία τους σε μια εποχή όπου το κακό είχε το πάνω χέρι. (...) Οι καθημερινές τους επισκέψεις σε μας εκεί πάνω ήταν μια τεράστια παρηγοριά για μας.'

Όττο Φρανκ, 1968

Όττο Φρανκ
1889 - 1980

Έντιθ Φρανκ
1900 - 1945

Μαργκό Φρανκ
1926 - 1945

Άννα Φρανκ
1929 - 1945

Χέρμαν βαν Πελς
1898 - 1944

Αουγκούστ βαν Πελς
1900 - 1945

Πέτερ βαν Πελς
1926 - 1945

Φριτζ Φέφερ
1889 - 1944

Τα άτομα στο κρησφύγετο

Όττο Φρανκ

‘Αντιλήφθηκα από νωρίς ότι θα ερχόταν η ώρα όπου θα έπρεπε να κρυφτούμε για να αποφύγουμε τον κίνδυνο της απέλασης. Αφού συζητήσαμε το θέμα διεξοδικά με τον κ Βαν Πελς, αποφασίσαμε να κρυφτούμε στο παράρτημα των γραφείων μας. Αυτό θα μπορούσε να γίνει μόνο αν ο κ Κλάιμαν και ο κ Κούγκλερ ήταν πρόθυμοι να αναλάβουν την ευθύνη για όλα όσα σχετίζονταν με το κρύψιμο μας και αν οι δυο γραμματείς μας ήταν πρόθυμοι να συνεργαστούν και αυτές. Επρόκειτο για την Μίεπ Γκίες και την Μπεπ Βόσκουιλ. Και οι τέσσερις υποσχέθηκαν αμέσως να μας βοηθήσουν παρόλο που γνώριζαν πολύ καλά πόσο επικίνδυνο ήταν το έργο που αναλάμβαναν. Με βάση το νόμο των Ναζί, όποιος βοηθούσε τους Εβραίους τιμωρούνταν πολύ αυστηρά και κινδύνευε με φυλάκιση, απέλαση ή ακόμα και εκτέλεση.’

Ο Όττο Φρανκ σε μια επιστολή με την οποία ζητούσε να απονεμηθεί η τιμή Γιαντ Βασέμ των «Δικαίων των Εθνών» σε πέντε από τα άτομα που τους στήριξαν: Γιαν και Μίεπ Γκίες, Γιόχαν Κλαίμαν (μετά θάνατον), Βίκτορ Κούγκλερ και Μπεπ Βόσκουιλ. Τους απονεμήθηκε αυτή η ύψιστη ισραηλινή τιμή στο 1973.

Άννα Φρανκ

‘Ανεβαίνουν πάνω κάθε μέρα και μιλούν με τους άντρες για τις επιχειρήσεις και τα πολιτικά, στις γυναίκες για το φαγητό και τις δυσκολίες του πολέμου και σε μας τα παιδιά για βιβλία και εφημερίδες. Προσπαθούν να δείχνουν πολύ εύθυμοι, φέρνουν δώρα και λουλούδια σε γενέθλια και γιορτές και είναι πάντα πρόθυμοι και έτοιμοι να κάνουν ότι μπορούν. Αυτό είναι κάτι που δεν πρέπει να το ξεχάσουμε ποτέ: ενώ άλλοι επιδεικνύουν τον ηρωισμό τους στη μάχη ή εναντίον των Γερμανών, οι άνθρωποι που μας στηρίζουν αποδεικνύουν το δικό τους ηρωισμό κάθε μέρα με την καλή τους διάθεση και τη στοργή τους.’

Άννα Φρανκ Το Ημερολόγιο ενός Νεαρού Κοριτσιού,
28 Ιανουαρίου 1944

Μίεπ Γκίες
1909 - 2010

Γιαν Γκίες
1905 - 1993

Γιοχάννες Κλάιμαν
1896 - 1959

Μπεπ Βόσκουιλ
1919 - 1983

Βίκτορ Κούγκλερ
1900 - 1981

Οι Βοηθοί

Μίεπ Γκίες

Η Μίεπ Γκίες άρχισε να εργάζεται για τον Όττο Φρανκ στο 1933. Ο σύζυγος της, Γιαν μπήκε στην εταιρεία στο 1941. Μετά τον πόλεμο, η Μίεπ μίλησε σε μια συνέντευξη για τη βοήθεια που έδιναν στα άτομα που κρύβονταν στα Μυστικά Δωμάτια:

‘Αναρωτιέμαι συχνά πώς συνέβησαν όλα αυτά και γιατί. Με έχει βασανίσει πραγματικά. Είπα στο Γιαν: ‘Άκουσε τι πιστεύω. Πρέπει να προχωρήσουμε μπροστά. Όσο δύσκολο κι αν είναι. Δεν μπορούμε να μείνουμε στάσιμοι. Όταν μείνεις στάσιμος, έχεις φύγει από το παιχνίδι’. Στο τέλος όμως, άνθρωποι είμαστε, και οι άνθρωποι πρέπει να έχουν από κάπου να πιαστούν. Κι έτσι συνέχισα. ‘Σε εκείνες τις μαύρες μέρες του πολέμου, δε σταθήκαμε απαθείς, αλλά αντιθέτως κάναμε ότι μπορούσαμε για να βοηθήσουμε τους ανθρώπους. Διακινδυνεύσαμε τις ζωές μας. Δε θα μπορούσαμε να κάνουμε περισσότερα.’

Μπεπ Βόσκουιλ

Η Μπεπ Βόσκουιλ εργαζόταν στην εταιρεία του Όττο Φρανκ πριν τον πόλεμο. Ήταν η νεότερη σε ηλικία υπάλληλος. Όταν η οικογένεια Φρανκ μπήκε στο κρησφύγετο ήταν μόλις 23 ετών. Σύμφωνα με τον Όττο Φρανκ, η Άννα και η Μπεπ τα πήγαιναν πολύ καλά και τις έβλεπαν συχνά να ψιθυρίζουν σε μια γωνιά. Μετά τον πόλεμο, η Μπεπ δεχόταν πολύ συχνά ερωτήσεις για την Άννα και τα Μυστικά Δωμάτια. Όπως έγραψε σε μια επιστολή στον Όττο Φρανκ, αυτό την έκανε πάντα ‘να θυμάμαι όλα όσα είχαν συμβεί’ και που είχε ζήσει η ίδια. ‘Η μεγάλη θλίψη που νιώθω δε θα φύγει ποτέ από την καρδιά μου.’

Γιοχάννες Κλάιμαν

Ο Όττο Φρανκ γνώριζε τον Γιοχάννες Κλάιμαν από παλιά. Πρωτογνωρίστηκαν όταν ο Κλάιμαν ίδρυσε μια τράπεζα στο Άμστερνταμ στο 1923. Ήταν η αρχή μιας μακράς και στενής συνεργασίας και φιλίας. Στο 1940, ο Γιοχάννες Κλάιμαν άρχισε να εργάζεται για τον Όττο Φρανκ. Μετά τον πόλεμο, δήλωσε τα εξής σε μια συνέντευξη σχετικά με τη στήριξη που παρείχε στα άτομα που κρύβονταν στο κρησφύγετο:

‘Ο λόγος που βοήθησα τον Όττο Φρανκ και την οικογένεια του όταν μπήκαν στην κρυψώνα, ήταν ότι τον είχα γνωρίσει ως σοβαρό επιχειρηματία και πολύ καθώς πρέπει και εξυπηρετικό άνθρωπο, και για αυτά του τα χαρακτηριστικά χάρει γενικού σεβασμού.’

Βίκτορ Κούγκλερ

Ο Βίκτορ Κούγκλερ εργαζόταν στην εταιρεία του Όττο Φρανκ από το 1933. Αρχικά πουλούσε πηκτίνη, και από το 1940 πουλούσε κυρίως μπαχαρικά. Όταν η οικογένεια Φρανκ μπήκε στο κρησφύγετο, ο Βίκτορ τους έφερνε συχνά εφημερίδες και περιοδικά, και φρόντιζε να έχουν πάντα κάτι να διαβάζουν. Μετά τον πόλεμο εξήγησε με πολύ περιεκτικό τρόπο γιατί τους είχε βοηθήσει:

‘Έπρεπε να τους βοηθήσω: ήταν οι φίλοι μου.’

Το δωμάτιο των Χέρμαν και Αουγκούστε βαν Πελς το οποίο λειτουργούσε και ως κοινόχρηστο καθιστικό και κουζίνα. (Αναπαράσταση, 1998).

“Ένταση και απόγνωση”

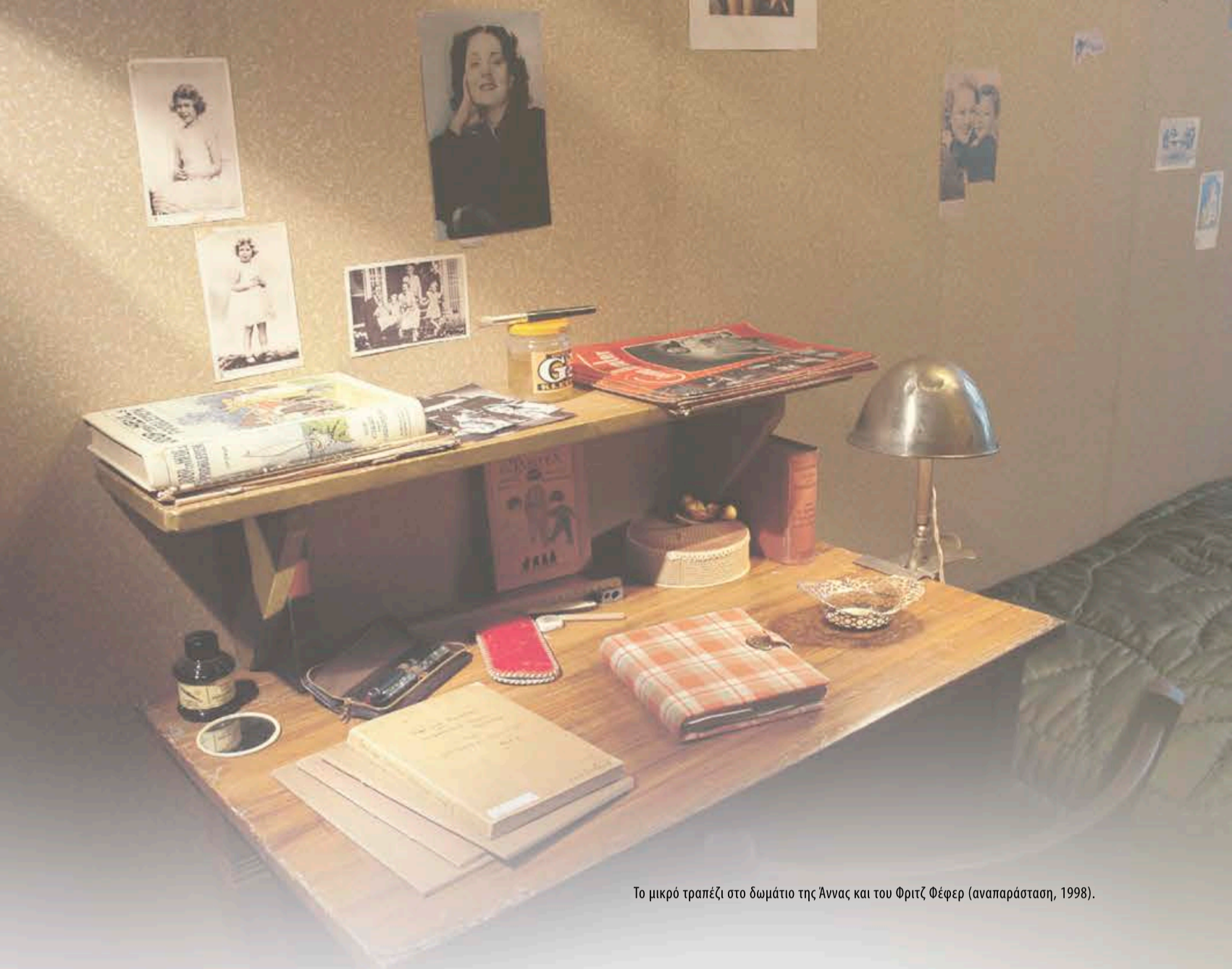
14

Τα οκτώ άτομα στο κρησφύγετο προσπαθούν να περάσουν τις ατέλειωτες μέρες όσο καλύτερα μπορούν. Διαβάζουν και μελετούν, και πρέπει να μαγειρέψουν για οκτώ άτομα. Μερικές φορές προκαλούνται εντάσεις και ξεσπούν καυγάδες, Υπάρχουν και καλές στιγμές, σε γενέθλια και άλλες γιορτές. Ο φόβος της ανακάλυψης δε φεύγει ποτέ. Στις 26 Μαΐου, η Άννα γράφει στο ημερολόγιο της: ‘Τη μια μέρα γελάμε με την κωμική πλευρά της ζωής στην κρυψώνα, και την επομένη (και υπάρχουν πολλές τέτοιες μέρες) φοβόμαστε, και ο φόβος, η ένταση και η απόγνωση φαίνεται στο πρόσωπο μας’.

Η ολλανδική αντίσταση προς τους Ναζί και των υποστηρικτών τους είναι μια ακτίδα ελπίδας στις ζωές των ανθρώπων στα Μυστικά Δωμάτια. Η Άννα νιώθει ότι δε θα πρέπει ποτέ να ξεχάσουμε το ηρωικό κουράγιο – το κουράγιο των συμπαριστατών τους και το κουράγιο αυτών που πολεμούν ενεργά εναντίον των Ναζί. Ωστόσο, η πλειονότητα των Ολλανδών παραμένουν απλοί παρατηρητές που δεν συνεργάζονται με τους Ναζί αλλά ούτε λαμβάνουν μέρος στην αντίσταση. Η Άννα γράφει για τη συνεργασία με τους Ναζί: ‘Ευτυχώς, μόνο ένα μικρό ποσοστό του ολλανδικού λαού έχει ταχθεί με τη λανθασμένη πλευρά’. Στην πραγματικότητα, περισσότεροι από 25.000 Ολλανδοί πολεμούν με την πλευρά των Γερμανών, και στην περίοδο αιχμής του, το NSB, το Ολλανδικό Ναζιστικό Κόμμα, αριθμεί περίπου 100.000 μέλη.

Μάρτιος 1943: μέλη της αντίστασης πραγματοποιούν επίδρομή στο δημοτικό μητρώο του Άμστερνταμ με σκοπό να καταστήσουν δυσκολότερο τον εντοπισμό των Εβραίων και των μελών της αντίστασης. Μόνο μικρό μέρος του μητρώου καταστρέφεται. Η Άννα γράφει για την επίδρομή στο ημερολόγιο της.

Το μικρό τραπέζι στο δωμάτιο της Άννας και του Φριτζ Φέφερ (αναπαράσταση, 1998).

“Έρχονται οι φίλοι”

15

Περιττό να ειπωθεί ότι τα άτομα στα Κρυφά Δωμάτια παρακολουθούν τα νέα για τον πόλεμο από πολύ κοντά. Οι ήττες του γερμανικού στρατού τους δίνουν ελπίδες. Από το 1943 ο σοβιετικός στρατός αρχίζει να απωθεί τα γερμανικά στρατεύματα. Στη Δύση, άλλα συμμαχικά στρατεύματα κάνουν το ίδιο μετά την απόβαση στην ακτή της Νορμανδίας (Γαλλία) στις 6 Ιουνίου 1944. Οι κάτοικοι των Μυστικών Δωματίων ενθουσιάζονται. “Έρχονται οι φίλοι”, γράφει με χαρά η Άννα στο ημερολόγιο της. Η Μαργκό λέει στην Άννα ότι ίσως μπορέσει να ξαναπάει στο σχολείο στο Σεπτέμβριο ή Οκτώβριο...

Όπως και τα άτομα στα Μυστικά Δωμάτια, έτσι και άλλοι Εβραίοι άντρες και γυναίκες που κρύβονται σε άλλα σημεία εύχονται αγωνιωδώς για μια γρήγορη απελευθέρωση των Κάτω Χωρών. Από κάποιες απόψεις, η κατάσταση στα Μυστικά Δωμάτια είναι πολύ ασυνήθιστη: συνήθως οι γονείς και τα παιδιά κρύβονται σε διαφορετικές διευθύνσεις και μετακινούνται συχνά, για παράδειγμα, όταν τους προδίδουν. Από την άλλη, υπάρχουν και κάποια Εβραίοπουλα τα οποία εξακολουθούν να πηγαίνουν στο σχολείο και να παίζουν έξω, χρησιμοποιώντας πλαστά χαρτιά ή ψεύτικες ταυτότητες.

Στις 6 Ιουνίου 1944, συμμαχικά στρατεύματα πραγματοποιούν απόβαση στις ακτές της Νορμανδίας (Γαλλία). Σκοπός τους είναι η απελευθέρωση των κατεχόμενων χωρών της Ευρώπης και η ήττα των Ναζί. Αυτή η ημέρα έμεινε στην ιστορία ως D-Day - Ημέρα της Απόβασης.

1944 - 1945

Δεν έχει γίνει ακόμα γνωστό ποιος πρόδωσε τα άτομα που κρύβονταν στα Μυστικά Δωμάτια.

Προδομένοι!

16

Στην Παρασκευή 4 Αυγούστου 1944 στις 10.30 π.μ., σταματά ένα αυτοκίνητο μπροστά στην οδό Πρίνσεγκραχτ 263. Κατεβαίνουν ο Καρλ Γιόσεφ Σίλμπερμπάουερ, διοικητής των Ες-Ες, και αριθμός Ολλανδών αστυνομικών. Οι ένοικοι των Μυστικών Δωματίων έχουν προδοθεί. Συλλαμβάνουν τα οκτώ άτομα που κρύβονταν εκεί και δυο από αυτούς που τους βοηθούσαν, τον Γιοχάννες Κλάιμαν και τον Βίκτωρα Κούγκλερ. Ο Σίλμπερμπάουερ αδειάζει ένα χαρτοφύλακα που βρίσκει εκεί για να πάρει τα κοσμήματα και άλλα τιμαλφή. Οι σελίδες από το ημερολόγιο της Άννας πέφτουν στο πάτωμα. Ύστερα από μερικές μέρες σε φυλακή του Άμστερνταμ, τους βάζουν όλους στο τρέινο για το στρατόπεδο Βέστερμπορκ. Ο Γιοχάννες Κλάιμαν και τον Βίκτορ Κούγκλερ καταλήγουν στο στρατόπεδο συγκεντρώσεως Άμερσφοορτ.

Στο Βέστερμπορκ τα οκτώ άτομα από την κρυψώνα τοποθετούνται στην πτέρυγα των φυλακών επειδή δεν παραδόθηκαν οικειοθελώς. Η Μαργκό, η Άννα και η μητέρα τους αναγκάζονται να κάνουν βρόμικη εργασία: να αποσυναρμολογούν μπαταρίες. Από τις 15 Ιουλίου 1942 αναχωρούν από το Βέστερμπορκ τρέινα με κρατούμενους προς τα στρατόπεδα συγκεντρώσεως και εξόντωσης στη ναζιστική Γερμανία και την ανατολική Ευρώπη. Οι 'εγκληματίες', όπως θεωρούνται τα άτομα από τα Μυστικά Δωμάτια, τοποθετούνται στο πρώτο τρέινο που φεύγει από το στρατόπεδο. Στην Κυριακή 3 Σεπτεμβρίου 1944, φεύγει το τελευταίο τρέινο από το Βέστερμπορκ για το Άουσβιτς-Μπίρκεναου, το μεγαλύτερο στρατόπεδο συγκεντρώσεως στην κατεχόμενη από τους Ναζί Πολωνία. Ο κατάλογος των ατόμων που ταξίδεψαν με αυτό το τρέινο περιλαμβάνει τα ονόματα των οκτώ ενοίκων των Μυστικών Δωματίων.

Παιδιά στο διαμετακομιστικό στρατόπεδο Βέστερμπορκ, 1943.

Εβραίοι κρατούμενοι από την Πολωνία στο σταθμό στο Άουσβιτς-Μπίρκεναου, Μάιος 1944.

Η τελευταία φορά

17

Κατά τη διάρκεια της νύχτας από 5 ως 6 Σεπτεμβρίου 1944, η οικογένεια Φρανκ, η οικογένεια βαν Πελς και ο Φριτζ Φέφερ φτάνουν στο στρατόπεδο συγκεντρώσεως Άουσβιτς-Μπίρκεναου. Στην πλατφόρμα, ένας γιατρός των Ες-Ες αποφασίζει ποιος θα ζήσει και ποιος θα πεθάνει. Χωρίζουν οικογένειες: οι άντρες πρέπει να πάνε από τη μια πλευρά και τα γυναικόπαιδα από την άλλη. Είναι η τελευταία φορά που η Άννα και η Μαργκό θα δουν τον πατέρα τους. Περίπου το ένα τρίτο των χίλιων Εβραίων ανδρών, γυναικών και παιδιών από το τραίνο οδηγούνται αμέσως στους θαλάμους αερίων όπου και θανατώνονται. Οι περισσότεροι άλλοι κρατούμενοι υποβάλλονται σε καταναγκαστικά έργα υπό φρικτές συνθήκες. Τα οκτώ άτομα από τα Μυστικά Δωμάτια γλιτώνουν τον πρώτο γύρο επιλογής για τους θαλάμους αερίων.

Στη Γερμανία και τα κατεχόμενα εδάφη, οι Ναζί κατασκευάζουν εκατοντάδες στρατόπεδα συγκεντρώσεως όπου εκατομμύρια κρατούμενοι υποβάλλονται σε καταναγκαστικά έργα. Σε αυτά τα στρατόπεδα, χιλιάδες κρατούμενοι πεθαίνουν από εξάντληση ή από ασθένειες. Οι συνθήκες υγιεινής σε τέτοια στρατόπεδα, όπως είναι το Μπέργκεν-Μπέλσεν, είναι κακές και τα τρόφιμα ανεπαρκέστατα. Έπειτα υπάρχουν και τα στρατόπεδα εξόντωσης, όπου όλοι οι κρατούμενοι θανατώνονται αμέσως μετά την άφιξη τους.

Εβραίες μητέρες και παιδιά καθοδόν για τους θαλάμους αερίων στο Άουσβιτς-Μπίρκεναου, Μάιος 1944.

Επιβιώσαντες από το στρατόπεδο Μπέργκεν-Μπέλσεν, Απρίλιος 1945. Μετά την Απελευθέρωση, πολλά άτομα πέθαναν ως αποτέλεσμα των συνθηκών της φυλάκισης τους.

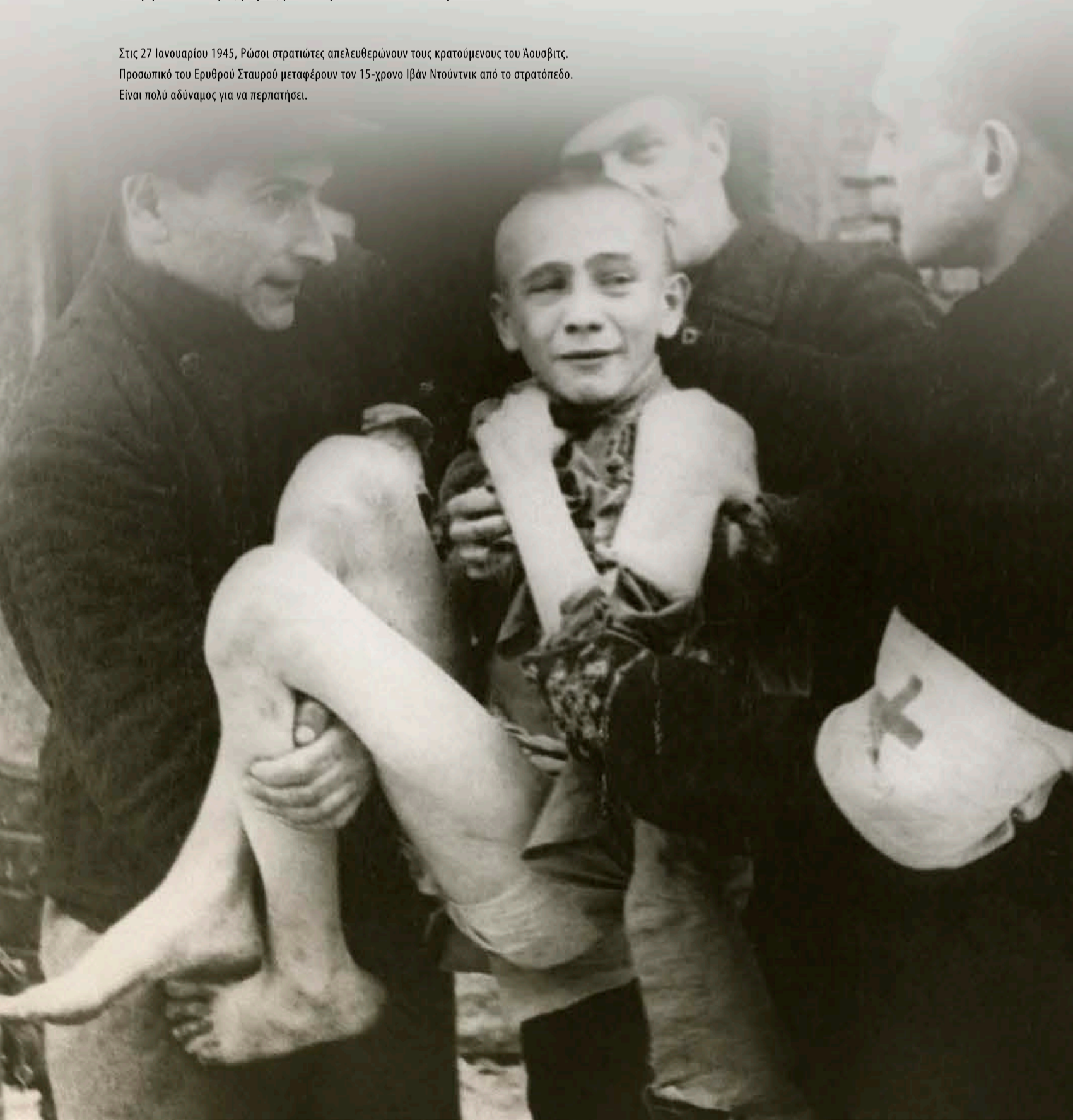
‘Τις βλέπαμε να πεθαίνουν’

18

Κατά το φθινόπωρο του 1944, απωθείται ο γερμανικός στρατός στην ανατολική Ευρώπη. Ως αποτέλεσμα, οι Ναζί αποφασίζουν όπως μέρος των κρατούμενων μεταφερθούν από το Άουσβιτς-Μπίρκεναου προς τα δυτικά πριν από το τέλος Οκτωβρίου. Ύστερα από ένα φρικτό ταξίδι με το τρένο, η Άννα και η Μαργκό μαζί με εκατοντάδες άλλους φθάνουν στο στρατόπεδο συγκεντρώσεως Μπέργκεν-Μπέλσεν (βόρεια Γερμανία). Οι συνθήκες είναι φρικτές. Πολλοί κρατούμενοι, περιλαμβανομένης της Άννας και της Μαργκό, αρρωσταίνουν με τυφοειδή πυρετό. Μετά τον πόλεμο η συγκρατούμενη τους, Ρέιτσελ βαν Αμερόνγκεν-Φρανκφούρντερ, διηγείται: ‘Τα πρόσωπα τους ήταν βαθουλωμένα, πετσί και κόκκαλο. Κρύωναν πάρα πολύ. Τις είχαν βάλει στο χειρότερο σημείο στο στρατόνα (...) Τις ακούγαμε να ξεφωνίζουν συνεχώς, ‘Κλείστε την πόρτα, κλείστε την πόρτα’, και η φωνές τους εξασθενούσαν μέρα με τη μέρα. Πραγματικά τις βλέπαμε και τις δυο να λιώνουν (...)’. Στο Φεβρουάριο 1945, πεθαίνει πρώτη η Μαργκό, και λίγες μέρες μετά την ακολουθεί και η Άννα.

Καθώς η Μαργκό και η Άννα πεθαίνουν στο Μπέργκεν-Μπέλσεν, ο Όττο Φρανκ αφήνεται ελεύθερος: το Άουσβιτς-Μπίρκεναου απελευθερώνεται από το ρωσικό στρατό στις 27 Ιανουαρίου 1945. Ο Όττο δεν μπορεί να γυρίσει αμέσως στο Άμστερνταμ. Στα δυτικά της Ευρώπης διεξάγονται ακόμα μάχες και έτσι αναγκάζεται να κάνει ένα μεγάλο ταξίδι επιστροφής. Λίγο μετά την απελευθέρωση του, ο Όττο μαθαίνει ότι η Έντιθ πέθανε από ασθένεια και ασιτία στο Άουσβιτς. Εναποθέτει όλες του τις ελπίδες στην Άννα και τη Μαργκό: είναι ακόμα ζωντανές; Όταν τελικά απελευθερωθεί η Ολλανδία στις 5 Μαΐου 1945, ο Όττο Φρανκ περιμένει στην Οδησσό να πάρει το πλοίο για τη Μασσαλία.

Στις 27 Ιανουαρίου 1945, Ρώσοι στρατιώτες απελευθερώνουν τους κρατούμενους του Άουσβιτς. Προσωπικό του Ερυθρού Σταυρού μεταφέρουν τον 15-χρονο Ιβάν Ντούντικ από το στρατόπεδο. Είναι πολύ αδύναμος για να περπατήσει.

1945 - σήμερα

Ο Όττο με τα άτομα που τους βοήθησαν, Οκτώβριος 1945. Από αριστερά προς δεξιά: Μίεπ Γκίες, Γιохάννες Κλάιμαν, Όττο Φρανκ, Βίκτορ Κούγκλερ και Μπεπ Βοσκούιλ.

Η επιστροφή

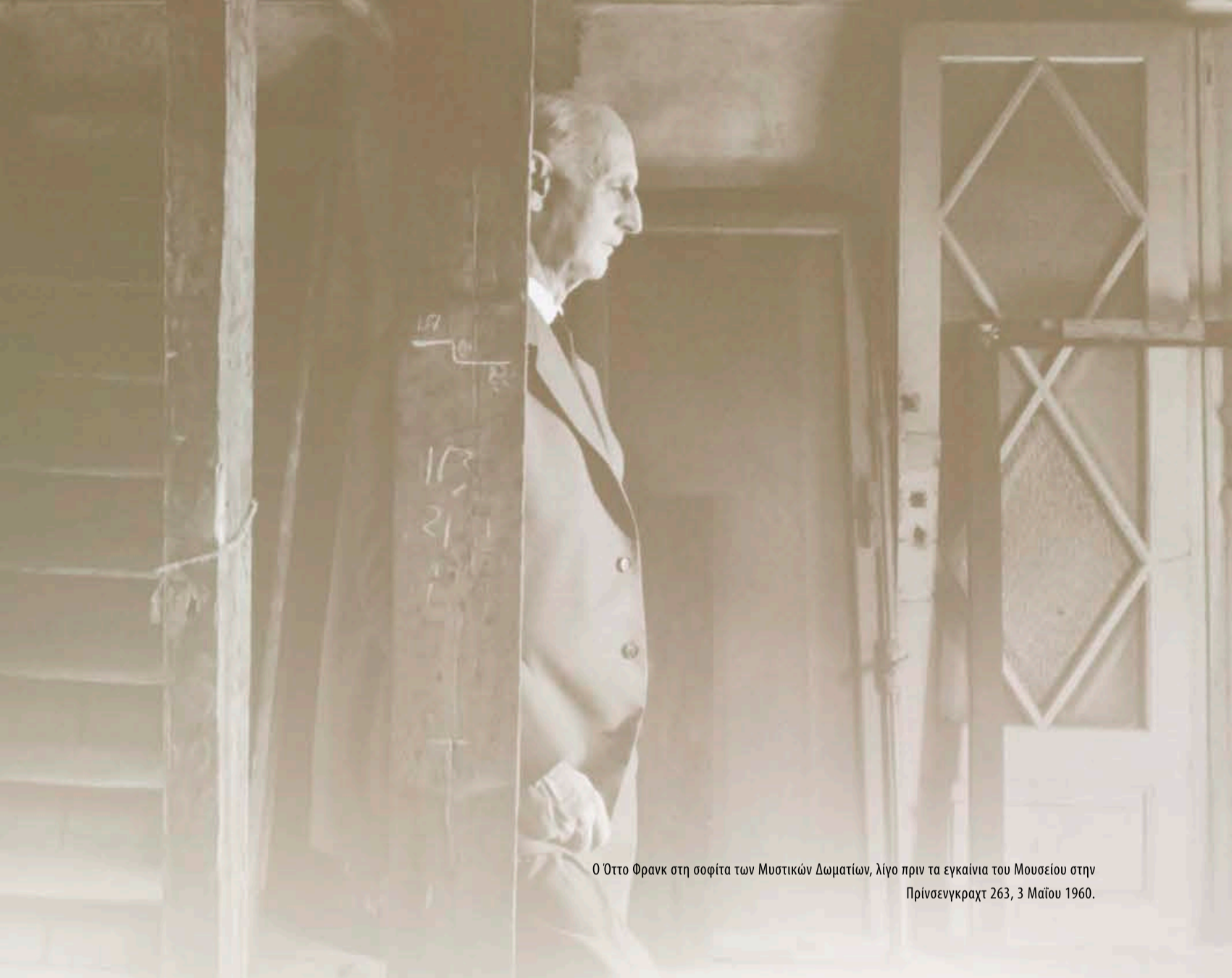
19

Ύστερα από ένα μεγάλο ταξίδι, ο Όττο Φρανκ επιστρέφει στο Άμστερνταμ στις 3 Ιουνίου 1945, δέκα μήνες μετά τη σύλληψη του. Πηγαίνει αμέσως να δει τη Μίεπ και τον Γιαν Γκίες. Προς μεγάλη του χαρά μαθαίνει ότι όλα τα άτομα που τους είχαν βοηθήσει έχουν επιζήσει. Όμως υπάρχουν και θλιβερά νέα: ο Χέρμαν, ο Αουγκούστ και ο Πέτερ βαν Πελς καθώς και ο Φριτς Φέφερ πέθαναν στα στρατόπεδα. Ο Όττο καταβάλλει τεράστιες προσπάθειες να μάθει τι απέγιναν οι κόρες του. Τοποθετεί αγγελίες στις εφημερίδες και μιλά με τους λίγους επιζήσαντες που επιστρέφουν. Έχει δει κανείς την Άννα ή τη Μαργκό;

Από τους 107.000 Εβραίους που απελάθηκαν από τις Κάτω Χώρες, μόνο γύρω στους 5000 επιστρέφουν. Περισσότεροι από 18.000 Εβραίοι κρύφτηκαν για να γλιτώσουν την απέλαση και το θάνατο. Μετά τον πόλεμο γίνεται γνωστό ότι οι Ναζί και οι υποστηρικτές τους δολοφόνησαν έξι εκατομμύρια Εβραίους – άντρες, γυναίκες και παιδιά- στην Ευρώπη. Και άλλες ομάδες έπεσαν θύμα στην ιδεολογία τους: οι Ρομά και Σιντί, άτομα με αναπηρίες, μάρτυρες του Ιεχωβά και ομοφυλόφιλοι.

Η επιστροφή της Ερνεστίν βαν Βίτσεν-Βάινμπεργκ, μιας Εβραίας που κατάφερε να βγει ζωντανή από το στρατόπεδο συγκεντρώσεως Μπέργκεν-Μπέλεσεν, στον Κεντρικό Σταθμό του Άμστερνταμ, Μάιος/Ιούνιος 1945.

Ο Όττο Φρανκ στη σοφίτα των Μυστικών Δωματίων, λίγο πριν τα εγκαίνια του Μουσείου στην Πρίνσενγκραχτ 263, 3 Μαΐου 1960.

Τα Μυστικά Δωμάτια

20

Κατά τον Ιούλιο 1945, ο Όττο Φρανκ μαθαίνει ότι η Μαργκό και η Άννα πέθαναν στο Μπέργκεν-Μπέλεσεν. Όταν πληροφορεί τη Μίεπ για τα φοβερά νέα, εκείνη του δίνει το ημερολόγιο της Άννας. Η Μίεπ και η Μπεπ βρήκαν το ημερολόγιο στην κρυψώνα μετά τη σύλληψη της Άννας, και η Μίεπ το κράτησε όλο αυτό τον καιρό. Στην αρχή ο Όττο δε βρίσκει το κουράγιο να διαβάσει αυτά που έγραψε η Άννα, επειδή η θλίψη του είναι τόσο βαθιά. Όμως όταν αρχίζει να διαβάζει, δηλώνει ότι το ημερολόγιο της Άννας είναι 'μια αποκάλυψη' για αυτόν. 'Δεν είχα ιδέα για το βάθος των σκέψεων και των συναισθημάτων της'. Όταν επιτρέπει σε φίλους να διαβάσουν το ημερολόγιο, εκείνοι τον παροτρύνουν να το δημοσιεύσει. Ο Όττο Φρανκ συνθέτει ένα βιβλίο από τις σημειώσεις της Άννας. Βρίσκει εκδότη με κάποια δυσκολία. Το βιβλίο εκδίδεται στο 1947, με τίτλο *Het Achterhuis* (Τα Μυστικά Δωμάτια).

Οι συμμαχικές δυνάμεις πιστεύουν ότι οι Ναζί πρέπει να τιμωρηθούν για τα εγκλήματα τους. Διεξάγονται δίκες σε πολλές πόλεις. Οι πιο γνωστές πραγματοποιούνται στη Νυρεμβέργη (Γερμανία) όπου αριθμός υψηλά ιστάμενων Ναζί καταδικάζονται σε θάνατο στο 1946. Όμως παρά τις δίκες, πολλοί Ναζί διαφεύγουν της τιμωρίας. Ένας από αυτούς είναι ο Διοικητής των Ες-Ες, Καρλ Γιόζεφ Σιλμπερμπάουερ, ο οποίος συνέλαβε τα οκτώ άτομα που κρύβονταν στα Μυστικά Δωμάτια. Τον εντοπίζουν στο 1963. Ύστερα από μια σύντομη περίοδο διαθεσιμότητας του επιτρέπεται να επιστρέψει στα καθήκοντα του στην αστυνομία της Βιέννης.

Το εδώλιο στη Δίκη της Νυρεμβέργης (Γερμανία) στο Νοέμβριο 1945: στα αριστερά είναι ο Χέρμαν Γκέρινγκ, ο οποίος είχε την ευθύνη για την κατασκευή των πρώτων στρατοπέδων συγκέντρωσης, και στα δεξιά του ο Ρούντολφ Χες, ο αναπληρωτής του Χίτλερ.

Η Νάταλι Πόρτμαν στο ρόλο της Άννας Φρανκ στο έργο 'Το Ημερολόγιο της Άννας Φρανκ', 1997.

‘Μαθαίνουμε από το παρελθόν’

21

Μετά την έκδοση στα ολλανδικά του ημερολογίου με τίτλο 'Τα Μυστικά Δωμάτια', ακολουθούν πολύ γρήγορα μεταφράσεις σε άλλες γλώσσες, και αργότερα θεατρικό έργο, ταινία, η ίδρυση σχολείων Άννας Φρανκ, δρόμοι, τηλεοπτικές σειρές... Η Άννα Φρανκ είναι το πιο διάσημο θύμα του Ολοκαυτώματος. Ένα από τα ενάμιση εκατομμύρια παιδιά που δολοφόνησαν οι Ναζί και οι υποστηρικτές τους. Ο Ιταλός Πρίμο Λέβι, που πέρασε και ο ίδιος από στρατόπεδο συγκεντρώσεως και κατάφερε να επιβιώσει, έγραψε: 'Μια και μόνο Άννα Φρανκ μας συγκινεί περισσότερο από τους αμέτρητους άλλους που υπέφεραν όσο και αυτή αλλά των οποίων τα πρόσωπα παραμένουν στη σκιά. Ίσως είναι καλύτερα έτσι. Αν είμασταν ικανοί να προσλάβουμε ολόκληρο τον πόνο όλων αυτών των ανθρώπων, δε θα μπορούσαμε να συνεχίσουμε να ζούμε.'

Υπάρχουν ανά το παγκόσμιο, χιλιάδες μνημεία, μουσεία και οργανισμοί που μας θυμίζουν τη φρίκη της δίωξης των Εβραίων και του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Συχνά η έμπνευση για τη δημιουργία τους ήταν η ανάγκη μας να διδαχθούμε από τη φοβερή ιστορία του Ολοκαυτώματος. Μετά τον πόλεμο, ο Όττο Φρανκ αφιέρωσε τη ζωή του σε θέματα συμφιλίωσης και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στο 1970, είπε σε μια συνέντευξη: 'Δεν μπορούμε να αλλάξουμε αυτό που έγινε. Το μόνο που μπορούμε να κάνουμε είναι να διδαχθούμε από το παρελθόν και να αντιληφθούμε τι κάνουν σε αθώους ανθρώπους οι διακρίσεις και οι διώξεις. Είναι πεποίθησή μου ότι έχουμε όλοι την υποχρέωση να καταπολεμήσουμε τις διακρίσεις.'

‘Εβραίοι θύματα το φασισμού’ (1957) του Ουίλ Λάμμερτ, σε εβραϊκό κοιμητήριο στο Βερολίνο (Γερμανία).

ΑΦΗΣΤΕ ΜΕ ΝΑ ΕΙΜΑΙ Ο ΕΑΥΤΟΣ ΜΟΥ...

Ιστορίες νεών του σήμερα

‘Ξέρω τι θέλω, έχω ένα στόχο, μια άποψη. Έχω μια θρησκεία και έχω αγάπη. Αφήστε με να είμαι ο εαυτός μου και τότε θα είμαι ικανοποιημένη.’

Άννα Φρανκ, Το Ημερολόγιο ενός Νεαρού Κοριτσιού, έκδοση 11 Απριλίου 1944

Η Άννα Φρανκ είναι ένα από το ενάμιση εκατομμύριο Εβραίοπουλα που σκότωσαν οι Ναζί και οι υποστηρικτές τους. Επειδή ήταν Εβραία. Η Άννα έζησε μόνο μέχρι τα 15 της χρόνια. Η ιστορία της ζωής της παρουσιάζεται στο πρώτο μέρος αυτής της έκθεσης.

Σήμερα ζούμε σε άλλη εποχή. Οι διαφορές με την εποχή της Άννας Φρανκ είναι τεράστιες. Παρόλα αυτά εξακολουθούν να υπάρχουν διακρίσεις εναντίον κάποιων ομάδων. Οι άνθρωποι συνεχίζουν να αποκλείουν άλλους με βάση την εμφάνιση τους ή το ποιοι είναι. Οι διακρίσεις εξακολουθούν να αποτελούν καθημερινό φαινόμενο σε όλο τον κόσμο.

Σε αυτό το τμήμα της έκθεσης, οι Μπάτια, Μπούσρα, Ντύλαν, Τζιμ, Κιμ και Μισιέλ μας μιλούν για τον εαυτό τους και μας λένε πώς αντιμετωπίζουν τις διακρίσεις και το ρατσισμό.

Γιατί οι άνθρωποι κάνουν διακρίσεις εναντίον άλλων; Γιατί δεν μπορούμε να είμαστε απλώς ο εαυτός μας χωρίς να καταπατούμε τους άλλους; Δε γεννηθήκαμε όλοι ίσοι;

Μάιος 1935

Μάιος 1936

Μάιος 1937

Μάιος 1938

Μάιος 1939

Μάιος 1940

Μάιος 1941

Μάιος 1942

Μάιος 1943

Μάιος 1944

Μπούσρα

'Δεν έχω πολλούς φίλους, αλλά όλοι που θεωρώ ότι είναι φίλοι μου είναι σημαντικοί για μένα.'

'Για μένα, το να είμαι Μουσουλμάνα σημαίνει να είμαι γαλήνια, ειλικρινής και ανοιχτόμυαλη. Λυπάμαι όταν κάποιοι χρησιμοποιούν το Ισλάμ με κακό τρόπο και του δίνουν κακό όνομα. Δημιουργούν μια εικόνα που κάποιοι θα θεωρήσουν ότι ισχύει για όλους τους Μουσουλμάνους.'

'Η οικογένεια μου διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη ζωή μου. Παρά τις πολλές δυσκολίες, είμαστε πολύ δεμένοι'

Είμαι...

22

Πώς σε λένε; Είσαι αγόρι ή κορίτσι; Πού γεννήθηκες; Πού μεγάλωσες; Είσαι θρήσκος; Τι κάνεις στον ελεύθερο σου χρόνο; Τι σου αρέσει να τρως; Τι θες να γίνεις όταν μεγαλώσεις; Οι απαντήσεις που δίνεις σε αυτές τις ερωτήσεις δημιουργούν μια εικόνα για το ποιος είσαι και πώς βλέπεις τον εαυτό σου. Είναι η ταυτότητα σου. Και αλλάζει συνεχώς, μια και οι απαντήσεις που θα δώσεις σε κάποιες ερωτήσεις θα είναι διαφορετικές όταν είσαι 21 από όταν ήσουν 12 ετών. Ασφαλώς, κάποιες απαντήσεις θα παραμείνουν ίδιες. Ο τόπος που γεννήθηκες και το χρώμα του δέρματος σου δε θα αλλάξουν ποτέ.

Όμως η ταυτότητα μας αποτελείται από πάρα πολλές πτυχές. Δεν είμαστε ποτέ μόνο θρήσκοι, ή μόνο κορίτσι, ή αστέιος ή χορτοφάγος, είμαστε πολλά πράγματα ταυτόχρονα. Σίγουρα θα ήθελες να αποφασίσεις για τον εαυτό σου ποιος είσαι και πώς σε βλέπουν οι άλλοι. Παρουσιάζεις τον εαυτό σου διαφορετικά ανάλογα με την περίπτωση. Όταν πας σε συνέντευξη για δουλειά, δε θα περιέγραφε τον εαυτό σου όπως όταν συστήνεσαι σε νέους φίλους. Ποιος είμαι;

'Είμαι ο Τζιμ! Μου αρέσει ο προσκοπισμός μου αρέσει να περπατώ μέσα στις λάσπες με τους φίλους μου. Τίποτα δεν είναι πιο ωραίο.'

'Η φίλια είναι πολύ σημαντική για μένα. Ο πραγματικός φίλος είναι κάποιος που γνωρίζεις πολύ καιρό, που σε αφήνει να είσαι ο εαυτός σου, αλλά και που σου επιτρέπει να αλλάξεις.'

'Μου αρέσουν τα ηλεκτρονικά παιχνίδια. Εκνευρίζεται η μητέρα μου, αλλά απλώς δεν καταλαβαίνει. Είναι θέμα γενιών.'

Τζιμ

Μπούσα

Ο πατέρας της:
'Η Μπούσα είναι πολύ φιλόδοξη, το βλέπεις στα μάτια της. Αυτό θα τη βοηθήσει να φτάσει εκεί που θέλει. Είμαι πολύ περήφανος για αυτήν. Μακάρι μόνο να σταματούσε τα κάπνισμα... της κάνει πολύ κακό.'

Μια φίλη:
'Έχει πολύ πάθος και δεν είναι πάντα χαλαρή. Έχει θετική αντιμετώπιση. Τις προάλλες πήγαμε μαζί στην παρέλαση Gay Pride. Πολλοί ήθελαν να φωτογραφηθούν μαζί της: 'Μια Μουσουλμάνο στο Gay Pride, πώς γίνεται αυτό;'. Η Μπούσα δεν ενοχλήθηκε, απλώς χαμογέλασε πλατιά για τη φωτογραφία.'

Κάποιο άγνωστο πρόσωπο:
'Δεν τη γνωρίζω, αλλά πιστεύω ότι προέρχεται από αυστηρή οικογένεια κα ότι ο πατέρας της την αναγκάζει να φορά τη μαντίλα. Καταπιεσμένη.'

Είσαι...!

Πώς συμπεριφέρεσαι στα πάρτι; Πώς αντιδράς σε μια συζήτηση; Ποια είναι η σχέση σου με τους γονείς σου; Ποιος σε γνωρίζει και σε καταλαβαίνει καλύτερα; Πώς σε βλέπουν τα άτομα που δε σε ξέρουν; Οι άνθρωποι γύρω σου, οι φίλοι, οι συνάδελφοι, οι συμμαθητές, όλοι τους έχουν σχηματίσει μια εικόνα για σένα. Ο τρόπος που βλέπεις τον εαυτό σου μπορεί να μην είναι ο τρόπος που σε βλέπουν οι άλλοι. Διαφορετικοί άνθρωποι μπορεί να βλέπουν διαφορετικές πτυχές του χαρακτήρα σου. Μπορεί να συμπεριφέρεσαι διαφορετικά με τους φίλους σου και διαφορετικά με τα αδέρφια σου.

Οι άνθρωποι που δε σε ξέρουν συχνά καθορίζουν τον χαρακτήρα σου με βάση τις πρώτες εντυπώσεις. Σε ένα δευτερόλεπτο, ένα και μόνο χαρακτηριστικό σου μπορεί να πάρει τεράστιες διαστάσεις. Το χρώμα του δέρματος σου, για παράδειγμα, ή τα τατουάζ και τρυπήματα του σώματος, τα ρούχα σου ή η συμπεριφορά σου. Θα σε τοποθετήσουν, με βάση αυτό το ένα και μόνο στοιχείο. Αν έχεις αυτή την εμφάνιση, περιμένουν ότι θα συμπεριφερθείς, ή ακόμα να είσαι, αυτός. Πώς σε βλέπουν οι άλλοι;

Η μητέρα του:
'Ο Τζιμ είναι κοινωνικός και γελά πολύ, αλλά προτιμά να αποφεύγει τις συγκρούσεις και τις διαφωνίες. Τα θεωρεί αχρείαστα. Όμως αν κάποιος πληγωθεί άσχημα, θα προσπαθήσει να τον στηρίξει μετά.'

Κάποιο φιλικό πρόσωπο:
'Ο Τζιμ είναι πολύ αστείος. Έχει πολύ ωραίο χιούμορ και είναι δύσκολο να κρατιόμαστε και να μη γελάμε δυνατά στην τάξη.'

Άγνωστος:
'Τι βλίτο, με τα χοντρά γυαλιά. Πρέπει να είναι από πλούσια οικογένεια, κάπου στην επαρχία!'

Τζιμ

Αφρικανοί
αθλητές
Χριστιανοί
φίλοι
ηθοποιοί
οικογένεια
Ολλανδοί
Ινδονήσιοι
προπονητές
συγγραφείς
πατέρες

Μισιέλ

‘Από μικρός με γοήτευε πολύ το θέατρο. Το όνειρο μου ήταν πάντα να γίνω ηθοποιός. Όταν δουλεύεις με άλλους ηθοποιούς στο πλατό δημιουργείς στενούς δεσμούς. Για μια καταπληκτική παράσταση χρειάζομαστε ο ένας τον άλλο.’

Ανήκω σε...

24

Όταν περιγράφουμε τον εαυτό μας, επιλέγουμε λέξεις που μας συνδέουν με άλλους, με μια ομάδα. Όλοι μας ανήκουμε σε διαφορετικές ομάδες. Ανήκουμε σε μια ομάδα λόγω της εθνικότητας μας ή επειδή ανήκουμε σε κάποια λέσχη. Μπορούμε να επιλέξουμε τις περισσότερες ομάδες στις οποίες ανήκουμε, όπως είναι οι ομάδες των φίλων μας, το αθλητικό σωματείο, ή η αγαπημένη μας ομάδα ποδοσφαίρου. Οι ομάδες στις οποίες ανήκουμε μπορεί να αλλάξουν καθώς μεγαλώνουμε, και ορισμένες ομάδες είναι πιο σημαντικές για μας από ότι άλλες.

Η ομαδική σου ταυτότητα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σχετικά με το ποιος είσαι. Είναι πολύ καλό να ανήκεις σε διάφορες ομάδες, ιδιαίτερα όταν η ομάδα σου γίνεται αντιληπτή με θετικό τρόπο. Για παράδειγμα, όταν οι ακροατές σηκώνονται όρθιοι για να σε χειροκροτήσουν μετά από μια συναυλία, μοιράζονται όλοι το συναίσθημα ευφορίας και νιώθουν δυνατοί ως ομάδα. Σε ποιες ομάδες ανήκεις;

‘Το βιολί είναι το μεγαλύτερο μου πάθος. Πηγαίνω στο ωδείο και λατρεύω να παίζω με άλλους βιολιστές. Το βιολί μου δίνει ενέργεια.’

Κιμ

καλλιτέχνες
άτομα με αναπηρίες
Ολλανδοί
φίλοι της κλασικής μουσικής
νέοι
οικογένεια
σπουδαστές
κορίτσια
φίλοι
συγγραφείς ομιλιών

Ξένοι

Μισιέλ

‘Στη δουλειά μου ως ηθοποιός, συχνά μου δίνουν παρόμοιους ρόλους. Ξένος, πρόσφυγας, παράνομος μετανάστης, ή άτομο που δε μιλά καλά ολλανδικά. Αυτό γίνεται απλώς επειδή είμαι μαύρος και ταιριάζω με τις ιδέες τους για τέτοιους ρόλους.’

‘Σε ορισμένες περιπτώσεις, το χρώμα του δέρματος σου καθορίζει το ποιος είσαι. Αυτό είναι απλώς λυπηρό. Όλοι θα πρέπει να αποφασίζουμε από μόνοι μας ποιο μέρος της ταυτότητας μας είναι το πιο σημαντικό, το πιο ανεβαστικό, το καλύτερο.’

Ανήκεις σε...

25

Δεν μπορούμε να επιλέξουμε κάθε ομάδα στην οποία ανήκουμε. Η οικογένεια όπου μεγαλώσαμε, η εθνικότητα με την οποία γεννηθήκαμε, κατά πόσο βρισκόμαστε σε αναπηρικό καροτσάκι: κανένα από αυτά δεν αποτελούν επιλογή μας. Και όμως αυτές οι ομάδες μπορεί να αποτελέσουν σημαντικό στοιχείο για το ποιο είμαστε. Από την άλλη μπορεί να συμβαίνει και το αντίθετο. Οι άνθρωποι έχουν την τάση να τοποθετούν τους άλλους σε κατηγορίες. Αυτό συμβαίνει αυτόματα και δεν είναι λάθος από μόνο του. Ωστόσο, είναι λάθος να βλέπουμε αρνητικά τους ανθρώπους μόνο και μόνο λόγω της ομάδας στην οποία ανήκουν.

Μπορεί να θεωρούμε ότι οι άλλοι ανήκουν σε μια ομάδα με την οποία δεν έχουμε σχέση ή που δεν είναι σημαντική για μας. Όλοι έχουν προκαταλήψεις εναντίον ορισμένων κοινωνικών ομάδων. Οι προκαταλήψεις είναι απόψεις που σχηματίστηκαν εκ των προτέρων για μια ομάδα ή για κάποιο μέλος μιας ομάδας. Οι προκαταλήψεις είναι συνήθως αρνητικές. Όταν κάποιος θεωρείται μέλος μιας ομάδας, οι άλλοι του βάζουν μια ετικέτα λόγω εκείνης της μιας πτυχής της ταυτότητας του. Σε ποιες ομάδες πιστεύουν οι άλλοι ότι ανήκεις εσύ;

‘Στο σχολείο τα άλλα παιδιά ένιωθαν ότι δεν ανήκα εκεί και μου συμπεριφέρονταν διαφορετικά λόγω της αναπηρικής καρέκλας μου. Όταν περνούσα την εφηβεία, αυτό ήταν δύσκολο για μένα. Σχεδόν με έπεισαν ότι ήμουν ανώμαλη.’

‘Μερικοί άνθρωποι πιστεύουν ότι τα άτομα με αναπηρίες δεν θα καταφέρουν ποτέ τίποτα. Ότι δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα και δεν έχουμε τα δικά μας όνειρα. Απλώς μας λυπούνται.’

Κιμ

Άτομα με αναπηρίες

ΒΛΙΤΑ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ

Μισιέλ

ΤΗΝ ΚΟΙΤΑΖΟΥΝ ΕΠΙΜΟΝΑ

Κιμ

ΤΗΝ ΑΦΗΝΟΥΝ ΑΠ' ΕΞΩ

ΞΕΝΟΙ

ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

Κιμ: Την κοιτάζουν επίμονα / Την αφήνουν απ' έξω

Έπειδή είμαι σε αναπηρική καρέκλα, συχνά με κοιτάζουν επίμονα. Αναρωτιούνται αν είμαι καθυστερημένη. Μια φορά αγόρασα εισιτήριο για το σινεμά. Το ασανσέρ δε λειτουργούσε και δεν μπορούσα να μπω στην αίθουσα. Δε μου επέστρεφαν τα χρήματα μου. Κανένα μέλος του προσωπικού δεν έκανε τίποτα ούτε είπε τίποτα. Στο τέλος, με ανέβασε από τις σκάλες ο αδερφός μου.

Μισιέλ: Διακρίσεις εναντίον του

Με έχουν απορρίψει για δουλειές λόγω του χρώματος του δέρματος μου, και δυσκολεύομαι κάθε φορά να το αποδεχθώ. Είναι οδυνηρό και μου παίρνει χρόνο να το ξεπεράσω. Με επηρεάζει πάρα πολύ.

Σε φτύνουν και σε αποκλείουν

Αν οι άλλοι σε τοποθετούν σε μια κατηγορία λόγω εθνικότητας και σου τοποθετούν και αρνητική ετικέτα, δεν έχεις την ευκαιρία να δείξεις τις άλλες πτυχές του εαυτού σου. Το υπόβαθρο σου μπορεί να συζητιέται συχνά, αλλά αυτό δεν είναι κάτι το οποίο μπορείς να αλλάξεις. Ακόμα χειρότερα, οι άνθρωποι μπορεί να σε θεωρούν 'κακό' λόγω της κατηγορίας στην οποία σε τοποθέτησαν.

Οι προκαταλήψεις είναι απλώς σκέψεις στο κεφάλι μας. Ενώσω δεν τις εκφράζουμε, δε θα βλάψουμε κανένα. Οι διακρίσεις είναι συμπεριφορές που απευθύνονται σε άλλους. Με τις διακρίσεις οι άνθρωποι τυχαίνουν διαφορετικού χειρισμού με βάση την εμφάνιση τους, την εθνοτική τους καταγωγή, τις σεξουαλικές τους προτιμήσεις, τη θρησκεία τους ή το χρώμα του δέρματος τους. Οι διακρίσεις μπορεί να εκδηλωθούν με τη μορφή βρισιάς, αποκλεισμού, ή σωματικής επίθεσης, όπως το φτύσιμο ή τον ξυλοδαρμό. Εσύ κάνεις ποτέ διακρίσεις εναντίον κάποιων; Ή έχουν γίνει διακρίσεις εναντίον σου εσένα;

Μπάτια: Πληγωμένη

Σπάνια μου λένε κάτι κατάνουτρα για την εβραϊκή μου ταυτότητα. Ωστόσο, τα ΜΜΕ είναι γεμάτα με ιστορίες μίσους εναντίον των Εβραίων. Αυτά τα παίρνω προσωπικά και με πληγώνουν.

Ντύλαν: Με φτύνουν, με βρίζουν

Είμαι απλώς ένας θηλυπρεπής άντρας. Οι άλλοι προσπαθούν να με τοποθετήσουν αλλά δεν υπάρχει κατηγορία για άτομα σαν κι εμένα. Δεν είμαι τρανσέξουαλ. Όταν το ακούνε αυτό, κάποιιο αισθάνονται ανασφάλεια και κάποιιο θυμώνουν. Ένας με έφτυσε στα μούτρα. Εξαιτίας αυτού που είμαι. Είναι ότι χειρότερο. Θα προτιμούσα να μου μαυρίσουν το μάτι. Όταν σε φτύνουν είναι σαν να μην αξίζεις ούτε να σε κτυπήσουν. Ότι αυτό θα απαιτούσε πολύ κόπο.

ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΕΣ

ΑΣΙΑΤΕΣ

ΜΕ ΦΤΥΝΟΥΝ

ΜΕ ΒΡΙΖΟΥΝ

Ντύλαν

ΠΛΗΓΩΜΕΝΗ

Μπάτια

ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΟΙ

ΕΒΡΑΙΟΙ

ΧΟΥΛΙΓΚΑΝ

Μισιέλ:
‘Σε ορισμένες περιπτώσεις, είναι καλύτερα να το αγνοείς και να το αντιμετωπίζεις με χιούμορ.’

Κιμ:
‘Η αναπηρία μου είναι μέρος του εαυτού μου, δεν μπορώ να το αλλάξω αυτό. Όμως θέλω να είμαι θετική. Έχω τα όνειρα μου και τους στόχους μου, και θέλω να τους πετύχω, παρά το γεγονός ότι είμαι σε αναπηρική πολυθρόνα.’

Πώς χειρίζομαι...

27

Πώς χειρίζεσαι τις διακρίσεις αν είσαι το θύμα; Αντιδράς; Το αγνοείς; Ο τρόπος που βιώνουμε και αντιδρούμε στις διακρίσεις διαφέρει από άτομο σε άτομο. Κάποιος που είναι θύμα διακρίσεων επηρεάζεται πάρα πολύ από αυτό. Αν είσαι θύμα διακρίσεων, για παράδειγμα, λόγω της εμφάνισης σου ή των σεξουαλικών σου προτιμήσεων, είναι σημαντικό να το καταγγείλεις και να το συζητήσεις.

Ντύλαν:
‘Δεν μπορώ να το αφήσω να με επηρεάσει, πραγματικά δεν μπορώ. Θα τρελαινόμουν. Δε με ενδιαφέρει τι σκέφτεσαι για μένα, απλώς δε θέλω να το ακούσω.’

Στις Κάτω Χώρες, όπως και σε πολλές άλλες χώρες, οι διακρίσεις (αδικαιολόγητη άνιση μεταχείριση) είναι παράνομες. Υπάρχουν αρκετές εκατοντάδες διώξεις και καταδίκες κάθε χρόνο αναφορικά με υποθέσεις που σχετίζονται με διακρίσεις. Πολύ λίγα από τα άτομα που υφίστανται διακρίσεις υποβάλλουν καταγγελίες στην αστυνομία. Ορισμένοι φοβούνται τις συνέπειες, και άλλοι – και αυτοί είναι ίσως οι περισσότεροι – πιστεύουν ότι δε θα βγει τίποτα.

Μπάτια:
‘Οι άνθρωποι που εξευτελίζουν τους Εβραίους ή τους βρίζουν, συνήθως δεν αντιλαμβάνονται τι σημαίνει να είσαι Εβραίος. Αγαπώ την εβραϊκή κουλτούρα, και προσπαθώ να εξηγή τι σημαίνει αυτή σε όσους από τους φίλους μου μπορώ.’

Μπάτια:

*‘Άνοιξε τον εαυτό σου στους άλλους.
Δεν έχει σημασία σε ποιους.’*

Μπούσρα:

*‘Συνειδητοποίησε τις δικές σου
προκαταλήψεις και ξεπέρασε τις.
Να μεταχειρίζεσαι τους άλλους
ως ίσους με σένα, επειδή είναι!’*

Ντύλαν:

*‘Όποιοσδήποτε μπορεί να πέσει
θύμα αδικίας. Αν κάνεις ότι
έκαναν άλλοι για σένα όταν
είχες δυσκολίες, όλα θα ήταν
καλά, δε νομίζετε;’*

Κι εσύ;

Τι μπορείς να κάνεις για να σταματήσεις τον αποκλεισμό και να πολεμήσεις τις διακρίσεις; Ποιες διακρίσεις κάνεις εσύ; Όλοι κάνουν διακρίσεις εναντίον ορισμένων ομάδων. Μην ενεργείς με βάση αυτές τις διακρίσεις. Τσάκωσε τον εαυτό σου. Κάνε ερωτήσεις! Γιατί έχεις αρνητικές απόψεις για κάποιον ή για μια συγκεκριμένη ομάδα; Από πού προέρχονται; Μπορεί να υπάρξεις μάρτυρας διακρίσεων. Είναι σημαντικό να πεις κάτι στο θύμα, είτε μετά είτε κατά τη διάρκεια της σύγκρουσης. Δεν μπορείς πάντοτε να τα βάλεις με τον παραβάτη. Μπορείς να βοηθήσεις τους άλλους μόνο αν είναι ασφαλές και αν το επιτρέπουν οι συνθήκες.

Τι θα κάνεις για να καταπολεμήσεις τις προκαταλήψεις και τις διακρίσεις;

Μισιέλ:

‘Αν οι άνθρωποι κάνουν τον κόπο να είναι εκεί για τους άλλους και ακούνε τους άλλους, αυτό θα οδηγήσει σε θετικές καταστάσεις. Σημασία έχει η ιστορία κάποιου, όχι το χρώμα του δέρματος του.’

Τζιμ:

‘Όλοι είναι ξεχωριστά άτομα. Κρίνε τους άλλους από τις πράξεις τους, και όχι από οτιδήποτε άλλο.’

Κιμ:

‘Θα ήθελα οι άνθρωποι να επέτρεπαν στον εαυτό τους να εκπλαγεί από τους άλλους. Αυτό θα διεύρυνε τους δικούς τους ορίζοντες.’